Üksiknumber 5 kop.

Kõigi maade töölised, ühinege!

„ЭДАЗИ“ ежедн. орган эстонск. секций Ц. К. Р. К. П. и Сев.-Западн. Бюро Ц. К. Р. К. П.
V.K.P. keskk. ja Põhja-Lääne büroo Eesti sektsi. häälekandja.
Ленинград, Фонтанка 27. Awatud kella 10—7.
Telefonid: Toimetus — 529-86, trükikoda — 171-41.

Edasi

Kuulutuste ja tellimiste hinnad

Kuulutamine		Tellimine	
esimesel lhk.	3 r. kul.	Linnades	1 kuu — 1 rbl.
viimasel „	1 „ „		aasta — 11 rbl.
keskmistel „	6 „ „	Maal	1 kuu — 50 kop.
k.-har. asut.	20 k. „		aasta — 5 rbl. 50 kop.

E. Kirjast. Ühisuse liikmetele ja kollekt. tellides 15% odawam.

Nr. 65 (3295) Laupäewal, 21. märtsil 1925 8. aastakäik

Walgaväi Kaitseliidu Toompea loss

Kuus aastat on möödunud Nõukogude Ungari põhjendamisest.

Töörahwa wõim Ungaris kestis 132 päewa.

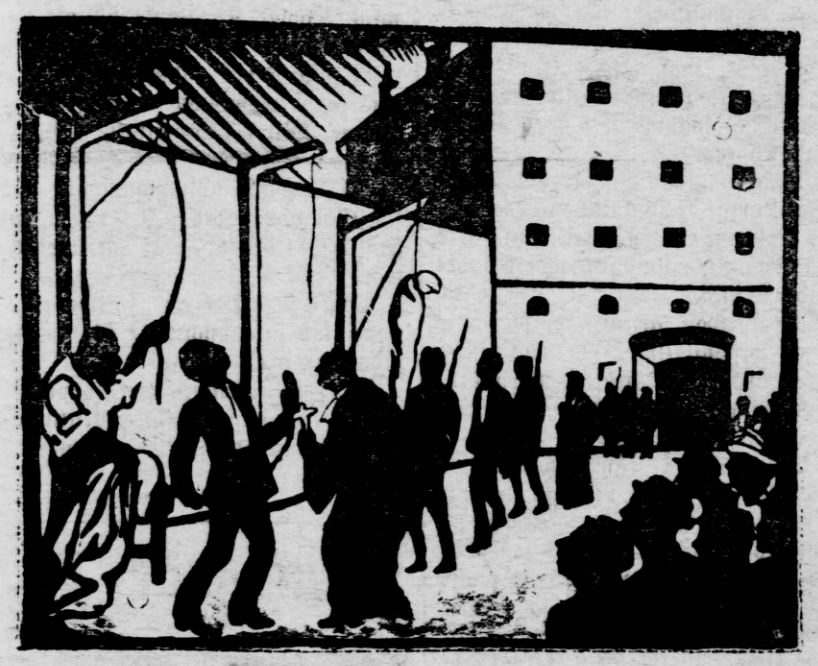

Walge terror Ungaris.

21. märtsil 1919 aastal läks wõim Ungaris nõukogude kätte. Loodi rewolutsiooniline rahwakommissaride nõukogu eesotsas sm. Bela-Kun'iga. Kuid ei tukkunud liitlased, ei tukkunud ka „kodumaa“ wasturewolutsioon. Rumeenia sõjawägede ja liitlaste raha abil korraldati Budapestis pööre ja upitati troon le mustasajaline admiral Horty 132 päewa oli Ungaris nõukogude wabariik. Pääle kukutamist algas metsik walge terror. Meie pilt kujutab (Ungari kunstnik Kundli töö) kommunaaride tapmist.

Sm. Bela-Kun

Endine nõukogwalitsuse esimees kogu selle kestwuse ajal. Pääle nõukogwõimu kukutamist põgenes Austriasse ja kust teda 1920 a. S. N. W. Liidu walitsuse nõudel wabastati. Praegu on Kominterni täidesaatwa komitee liige.

Kuidas sotsiaal-politseinikud töölisi maha lasewad.

Berliinist, 19. märtsil. Täna olid Preisi riigipäewal waielused küsimuste üle, mida sisse andsid kommunistide ja sotsiaaldemokraatide fraktsioonid Halle tööliste mahalaskmise asjus.

Nõupidamisel wiibis Preisi siseasjade minister sots.-dem. Sewering. Sotsiaal-demokraatide koneleja Wetting awaldab kahjatust weriste sündmuste asjus ja mõistab hukka politsei wäljaastumise. Ta lõpetab oma kõne demagoogiliste kallaletungimistega kommunistide Halle organisatsiooni ülewalpidamise wastu.

Kui kommunistide fraktsiooni liige Jadwig Krüger saab sõna ja algab oma kõnet walitsuse süüdistamises, siis lahkub saalist peaaegu kogu sotsiaal-demokraatide fraktsioon.

Krüger maalib ette kohutawat mahalaskmise pilti ja teatab järgmisest uutest peensustest. Kui rahwamaja sots.-dem. ülewaataja teatas, et politsei on oma alla wõtnud kogu maja wäljapääsu kohad ja 6.000 koosolekust osawõtjat on sunnitud wälja minema ainukese waba ukse kaudu. Laskmist algas politsei ülemwahtmeister Schultz. Seesama Schultz ähwardas juba mitu korda warem maha lasta Punase sõjameeste ühisuse liikmeid.

Pääle Schultzi laskis järgi mööda wiis pauku politsei leitenant Pitzker. Politsei ametnikud kiitlesid lõpuks, et nemad on lasknud 3 ja poole sekundi jooksul 32 pauku. Pitzker takistas tööliste sanitaar rühmale esimest abiandmist haawatutele. Wäljakutsutud tuletõrjujate rühmal ei lastud niisama abianda kannatada saanutele. Krüger lõpetab kõne kirglise süüdistusega Seweringi wastu, kelle teguwiis seisis kommunistliku ajakirja sulgumises, eriliste päewakäskude andmises politseile jne., mis lõid rüüstamise meeleolu kommunistliku pariei wastu.

Krüger awaldab kahjatust, et sotsiaaldemokraat Runge, Halle politsei president on ainult ametikohustustest tagandatud, kuid mitte lahti lastud.

Lõpuks räägib Krüger, et „kommunistlised töölised“ ei usalda järeluurimise kommisjoni sotsiaal-demokraadi Grützneri eesistumisel.

Siis antakse sõna Sewering'ile, keda kommunistid wastu wõtawad rahulolematuse hüüetega.

Sewering ajab osalt tagasi ja osalt kinnitab kommunistliku partei süüdistust. Seweringi arwamise järele ei ole wõimalik weel wäljaselgitada täpsemalt mahalaskmise asja. Oli üldse mitte õige koosoleku pidamise lubamine, kui näha oli, et wõib sündida kokkupõrked. Sewering lõpetab teadaandega, et wastutus Halle sündmuse asjus langeb ka kommunistlise organisatsiooni sekretääri pääle, kes ei teatanud politseile kas partei komitee allub keelule wäljamaalastele mitte sõna anda. Pääle waieluste jatkamist sündisid sotsiaaldemokraatide ja kommunistide wahel terawad kokkupõrked.

Sun-Jat-Seni matus.

Pekingist, 19. märtsil. Waatamata walitsuse püüdest, Sun-Jat-Seni ajutisele matusele mitte rewolutsioonilist iseloomu anda, tekkis siiski Sun-Jat-Seni põrmu haudakandmisel suurepäraline rewolutsiooniline meeleawaldus, millest wõttis osa üle sada tuhande inimese.

Kell 11 hommikul kandsid Homidani partei täidesaatwa komitee tähtsamad liikmed Sun-Jat Seni haigemajast wälja. Kõik haigemaja ümbruses olewad uulitsad olid hommikust pääle täidetud ülikoolide, ühiskondlikkude, hariduslikkude ja teiste organisatsioonide esitajatega. Paljud organisatsioonid ootasid pääuulitsatel ja ühinesid sääl rongikäiguga.

Kogu tee oli rongikäigu mõlemil pool serwal sõjawäed ja politsei. Sõja- ja merewäe osad ühes oma muusikakooridega saatsid rongikäiku.

Surnukeha järel sammus S. N. W. Liidu esitaja sm. Karahan ja teised nõukogude saatkonna esitajad ühes Homindani partei liigetega ja ühiskondlikkude organisatsioonide saadikutega. Lipud nõukogude saatkonna ja teiste hoonete pääl oli alla lastud. Teiste wäljamaa riikide saatkondade esitajaid ei olnud matuserongis ega olnud ka nende lipud allalastud.

Rongikäigust kuuldi rewolutsioonilisi hüüdeid: „Igawene mälestus Sun-Jat-Senile“, „Teostame Sun-Jat-Seni juhtmõtteid“, „Maha imperialism ja militarism“, „Elagu lähedane side Hiinamaa ja S. N. W. Liidu wahel“.

Surnukeha paigutati kesklargi suurde saali ja tulewal nädalal on see kõigile awatud waatamiseks. Kogu park oli ilustatud lippude, plakaatide ja rewolutsioonilise loosungitega. Pääle matuse oli hulk miitinguid.

Sm. Polliti rööwijate arreteerimine.

Londonist, 19. märtsil. Liverpooli kohtuwõimud andsid wälja käsu mõnda kahtlast isikut, keda süüdistatakse Polliti rööwimises, arreteerida. Kolm neist arreteeriti. Inglise fascistide ühisus eitab oma osawõtmist rööwimises.

Marx ei soowi olla pääministriks.

Berliinist, 19. märtsil. Wolffi agentuuri sõnumi järele ütles Marx ära oma pääle wõtta pääministri kohused.

Chamberlain Poola piiride muutmisest.

Londonist, 19. märtsil. Päätüsimus, mida Chamberlain ja Herriot arutasid, oli Prantsusmaa nõusoleku saamine Saksamaa ida ja lääne piiride muutmise asjus. Chamberlain ütles, et „Poolamaa teeb lõpuks hästi, kui annab Saksamaale tagasi „Poola korridoori“ ja temale kuulawa Ulem-Sileesia osa. Praegustes tingimustes elab Poolamaa tulepurskawa mäe otsas“.

Weeuputus häwitas linna.

Londonist, 19. märtsil. P.ru osariigi päälinnas Limas saadi ametlikult teate, et linn Truhiljo — mis kolmas suuruse poolest Perus — häwitati weeuputuse läbi. Elanikud päästawad suures hirmus oma elu enam kõrgematele seisukohtadele.

Kuulutame kadu üleilmlisele kodanlusele!

Wärise raswaläinud kodanlus, finu löputund jõuab pea!

Lääne rahwuswähemuste kommunistliku ülikooli Leningradi osakonna üliõpilaste ja teenijate koosolek mälestab Pariisi Kommuuna päewal esimesi kommunaare, kes üles tõstsid wõitluselipu kurnajate wastu ja esimestena teostasid proletaarset diktatuuri.

Üleilmline kodanlus muutub iga päewaga jõhkramaks ja katsub sotsiaal-äraandjate abil päästa oma nahka töölisteklassi werega.

Koosolek ühineb üleilmse töölisteklassi protestiga wiimaste elajalikkude Saksamaa tööliste mahalaskmiste wastu ja saadab oma needmise Lääne sotsiaal-äraandjatele.

Saadame palawama terwituse üleilmse kodanluse piinakambrites waewlejatele ja ohwritele, eraldi päkapikuste kodanluse terrori ohwritele Eestimaal, Soomemaal ja Lätimaal ning teatame, et ei ole kaugel proletariaadi kättetasumine.

Maha sotsiaal-äraandjad!

Elagu Kommunistlik Internatsionaal!

Uued kullaliiwa asukohad Nõukogude Wenemaal.

Aldanis.

Jakutskist, 19. märtsil. 1923 a. Jakutski wabariigis, Aldani raioonis, leitud kullaliiwa leiukohad oma kullahulga poolest lõid üle igasuguséd lootused. Läinud aastal läks korda lihtsate abinõudega saada 370 puuda kulda, s. o. üks kolmandik kogu S. N. W. Liidus saadawast kulla hulgast. Käesolewal aastal loodetakse saada 400—500 puuda kulda.

Kangarakis.

Tshitast, 19. märtsil. Amasarast 65 wersta eemal Kangarakis leiti üles uued kullaliiwa asukohad. Praegu töötawad sääl 300 inimest. Keskmiselt peseb sääl wälja üks inimene päewas $1\frac{1}{2}$ loodi, kuid on ka sarnaseid artelle, mis pesewad kuni 4—6 loodi päewas.

Rabbi ametist lahti ütelnud.

Minskist, 19. märtsil. Minski Juudi ajalehes „Õhtu“, awaldati Nowowõhowski rabbi Manesi teadaanne, kes eneseşt maha paneb häbistawa rabbi ameti, seşt ta jõudis otsusele, et usk on rahwa, eeştkätt töörahwahulkade waenlaseks. See on esimene juhtumine S. N. W. Liidus, kus rabbi ametist lahkub. Manes täitis rabbi kohuseid 20 aastat.

Ennenägemata torm.

New-Yorgist, 19. märtsil. Eila Annapoli (Missuri osariigis) ja Pirichestoni (Indiani osariigis) wahelisel maaalal läks läbi tugew maruhoog, mis purustas linne ja külasid. Esialgsete andmete järele said surma 750 inimest, haawata 2674 inimest.

Chikagost teatatakse täiendawalt, et mitmes kohas lahtipuhkew tuli suurendas segadust rahwa hulgas. Korra kaitseks kutsuti wälja sõjawäed. West-Frankportis jäid purustatud koolimaja waremete alla palju lapsi. Ulualuseta jäänud inimestele annawad abi punase risti rongid.

Gorhemi linn häwines terwena wiimaste sõnumite järele tulekahjus.

Tulekahju Tokios.

Tokiost, 19. märtsil. Tugew tulekahju häwitas Tokio põhjapoolsete raioonide 3000 elumaja. Üle 20.000 elaniku jäid päewarjuta.

Leningradi nõukogu ümberwalimise puhul.

Eila algasid Leningradi nõukogu ümberwalimised.

Wiimased ümberwalimised olid 1923 a. oktoobri keskel, kui Leningrad alles weel Petrograd oli. Praegused ümberwalmised on esimesed Lenini linnas.

Meie tähtsamaks ülesandeks jääb ikkagi sideme kõwendamine maa ja linna wahel. Üheks tähtsamaks aluseks peab siin olema nõukogulise töö kõwendamine. Senised nõukogude ümberwalimised maal on näidanud, et ka talupojad seda ülesannet hindama hakkawad ja nõukogu tööst hulgaliselt osa hakkawad wõtma, walida sinna sarnaseid esitajaid, kes nende huwisid töeliselt kaitsta suudawad. Sellega on asunud talupojad ka töölis-talupoegade liidu kõwendamisele, mõistes, et töölise maale tulek wõtab rohkesti aega, kui talupoeg temale poolele teele wastu ei lähe. Talupoeg on juba liikuma hakanud, tarwis on, et meie seda liikumist õieti hindaksime ja talupoega edasisammumises aitaksime. See on Leningradi nõukogu asi, on tema ülesanne. Leningradi proletariaat on igal alal S. N. W. L. töörahwa eesrinnas sammunud ja sammub kahtlemata ka nüüd.

Kuid Leningradi töörahwa õlgadel lasub ka weel teine määratu tähtsusega ülesanne, mille täitmise järele ei jälgi mitte ainult S. N. W. Liidu töörahwas, waid töörahwas kogu ilmas. See suur ülesanne on wõitlus rahwamajanduse wäerinnal ja siin ei ole Leningradi töölistel mitte wiimane koht, waid üks esimesest. Leningradi tööstus laieneb järjest, seda näitab rahwaarwu kasw Leningradis tema proletaarse osa arwel. See suureneb kahtlemata weel rohkem kui Wolhowstroi elektrijõudu Leningradi hakkab saatma. Ja see silmapilk ei ole enam kaugel, juba tänawu sügise läheb Leningrad osaliselt Wolhowstroi jõu pääle üle ja 1926 a. jaanuaris hakkab ta Leningradi täielikelt odawa elektrijõuga warustama, mis ühtlasi tähendab ka enam kindlama põhja panekut Leningradi tööstuse arendamisele ja järjekindlale laiendamisele.

Kui meresadamal on Leningradil määratu tulewik. Kuid wähe on selleşt, et sadam praegu korraga üle 150 merelaewa wastu wõib wõtta, tarwis ka, et neid laewu kõige rutemini tühjaks ja täis wõiksime laadida, milleks tarwis sadama tehnilist sisseseadet sedawõrd täiendada, et ta suurematest Euroopa sadamatest maha ei jääks, waid neist isegi ette jõuaks. Töö selles sihis on praegu käimas ja Leningradi uus nõukogu peab seda tööd lõpule wiima.

Leningradi töörahwal tema nõukogu näol seisab määratu ülesanne ees. Seda ülesannet teostame ainult siis, kui seda tööd ühemeelselt teeme. Saadame nõukogudesse oma paremad esitajad, toetame neid raske ülesande teostamises, peame nendega alalist sidet, nõuame neilt aru nende tegewusest nõukogus ja anname neile juhtnöörid edaspidiseks tegewuseks.

Meie ei kahtle, et walimised Lenini linna nõukogusse annawad juhtimise mandaadi kommunistlikule parteile, kuid tõmbawad samal ajal abiks ka uusi jõudusid wabrikutest, tehastest töökodadest jne.

Kodanluse maalt.

Torm Gibraldaris.

Pariisist, 18. märtsil. Gibraldaris mässab kole torm. Lainetega on üleujutatud kaldaäärsed maakohad. Kaldale on paisatud palju laewu. Uhendus Wahemere ja ookeani wahel on katkestatud.

Kõige wanem linn maailmas.

Londonist, 18. märts. Arheoloogiline kommisjon tegi Newadis kaewamisetöösid ja leidis wana linna waremed. Eriteadlaste arwamise järele oli see linn 10.000 aastat tagasi ja on sellega kõige wanem linn maailmas.

Nõukogude pank Jaapanis.

Tokiost, 10. märtsil. Kohalised wõimud Kopis ja Tsuruupis registreerisid Nõukoguge Kauge-Ida panga osakonna.

W. K. P. üleoblastiline rahwuswähem. aktiiwsete tegelaste nõupidamine.

(Järg.)

Kooli- ja poliithariduslik töö — aruandja sm. Heil.

Kooli- ja poliithariduslik töö on töörahwa hulkade tugewam sõjariist wõitluseks waenlaste wastu. Iseäranis on poliithariduslik töö rahwuswähemuste keskel nii organisatsiooniliselt kui elu-olu wahekordade tõttu keerulisem.

Kohtadel on tuntawalt märgata rahwahulkade aktiiwsust poliithariduslikku töö alal ning seepärast kaswab siit wälja tarwidus koolide ja poliithariduslikkude asutuste wõrgu laiendamise küsimuseks. Juhtumisel, kui meie ei kasuta ega rahulda rahwahulkade nõudeid poliithariduslikku ja kaswatuse alal, siis wõib kasutada seda enese sihis meie wastasrind. Suureks takistuseks ja tõkkeks on meil olnud wastawate õperaamatute, õpeabinõude ja teise kirjanduse puudused. Meie peame sel alal wäljapääju teesid leidma.

Wõib nimetada, et ole küllalt tähelpanu juhitud poliit- ja kultuurhariduslikku töö pääle rahwuswähemuste keskel. Nagu nõupidamisel selgus, on oblastis ja kubermangus suurteks töö takistajateks paptistid, aineline seisukord ja kirjanduse puudus.

Niisama annab terawalt tunda puudus rahwuswähemuste töölistest. Wiimane on tingitud sellega, et meie ei ole õieti kasutanud koolide komplekteerimist — kuulajatega. See sunnib meie tööd enam keskendama ja pinewat tööliste arwelpidamist läbi wiima.

Wastawate jõudude ettewalmistuseks on tarwilik rahwuswähemuste töölistele täiendawad kursused korraldada. Töö süwendamiseks kohtadel on tarwilik üldisse staati rahwuswähemuste töölisi sisse wiia.

Töö metoodilise külje pääle tuleb iseäranis rõhutada. Selleks on loodud wastawad kommisjonid, selle ülesandeks on: kooli programmide läbiwaatamine ja uute wäljatöötamine, niisama metoodika, wastawate õperaamatute kokkuseadmine koolidele jne.

Külades tuleb tööd koondada lugemise tubade ja punaste nurkade ümber, sest need on külas kultuur- ja poliithariduslikku töö põhialuseks. Töö edukaks juhtimiseks luua allpool asuwate organisatsioonide tarbeks keskharidusmajad.

Massilise töö süwendamiseks ja rahwahulkade koondamiseks aktiiwsele osawõtule on soowitaw senini praktiseeritud konwerentsi jne. korraldada, laulu ja spordi rahwapidusid eestlaste eeskujul. Nende kaudu koondame noortsugu enese ümber ning tõmbame neid wälja paptistide ja teiste usklikkude organisatsioonide mõju alt. Niisama on soowitaw organiseerida külades „küsimuse ja kostmise“ õhtuid, ajalehtede lugemisi, jutuajamisi, agronoomide ja teiste jõudude kaasabil jne.

Töö elawnemiseks naisterahwaste keskel awada lugemisetubade ja klubide juure käsitöö ja majapidamise ringid, milliste töö peab elawat iseloomu kandma, sidudes nende tööd laulude ja mängudega.

Liisuealiste ja territoriaal osades peab poliithariduslikku töö pääle iseäralist tähelpanu juhtima, see töö ei pea piirduma ainult ülewalpool tähendatud osas, waid peab läbiwiidama laialistes rahwahulkades, tutwustades neid sõjalise tehnikaga, kaitseabinõudega pääletungimise korral jne., milleks korraldada klubides, lugemise tubades, punastes nurkades jutuajamisi sõjaasjandusest.

Ühenduses majanduse tõusuga on külades märgata klassilist jagunemist, käib wõitlus kulakute ja kesktalupoegade wahel. Siin peame abiks olema ja katsuma majapidamist kollektiiwsele alusele wiia. Poliithariduslikkude tööliste ees seisawad löökülesanded: agropropaganda süwendamiseks ja sarnaste ringide organiseerimine, koondades tööde läbiwiimiseks kreisis olewaid agronoomilisi jõude.

Soowitaw on organiseerida maaparanduse poliitika tundmaõppimise ringid. Et eelseiswaid ülesandeid elusse wiia, on suwe jooksul tarwilik organiseerida lühikeseajalised kursused rahwuswähemuste tööliste täiendamiseks. Ja saata neid, kes oskawad hästi Wene keelt üldistele kursustele jne.

Sm. Heili aruande kohta resolutsiooni wäljatöötamiseks moodustati wiieliikmeline kommisjon.

W. L. K. N. Ü. töö — aruandja sm. Larionow.

On märgata suurt ühingu arwulist kaswu. Loosungi: „Silmad tüla poole“ oleme meie teostanud. Meil on pääle Leningradi organisatsiooni külades 1000 talupoegade noorsoo ringi. Wene talupoegade elanikkude keskel läheb töö edukalt, kuna rahwuswähemuste noorte hulgas töötamise pääle on seni wähe tähelepanu juhitud ja seepärast on linnas rahwuswähemuste komnoorsoo organisatsioonide kasw wõrreldes Wene organisatsioonidega madalamal. Aruandja toob terwe rea põhjuseid, mis takistuseks olnud ühingu töös Puuduwad töölised, komnoorsoo organisatsioonide wähem osawõtt ühiskondlistest töödest, kirjanduse puudused jne.

Põhja-Lääne oblastis on märgata mitmekesiste usuliikumise organisatsioonide kaswu. Kõik see seab meie organisatsiooni ette terwe rea wastutusrikkaid ülesandeid noorsoo kaswatuse alal.

Meie ülesanne on arwele wõtta, kelle arwel meie organisatsioon kaswab ning siit tekkiwad meie järjekordsed ülesanded.

Arwelpidamine on nõrk olnud, sellepääle peame suurt rõhku panema.

Neis kohtades, kus rahwuswähemuste noored ei oska Wene keelt, tulewad organiseerida oma ringid.

Iseäranis on tähtis läbiwiia massilisi parteitute talupoegade noorsoo konwerentse ja koosolekuid, see aitab palju kaasa meie organisatsiooni kaswule ja töö süwendamisele. Aktiwistide küsimus ülewalt kuni alla ei ole kõigeparemas korras. Kohtadel on need õige nõrgad. Aktiwistidest ripub meie organisatsioonide töö edu, sest ilma nendeta ei ole organisatsioonid elujõulised. Aktiwistide wäljaeraldamiseks ja kaswatamiseks kohtadel tuleb kestkohaste rohkem kohtadel wiibida ning suwisel waheajal kasutada selleks tööks Leningradi koolides õppiwaid jõude.

Partei peab iseäranis rõhku panema noorsoo kaswatuse pääle ja oma mõju wiima noorsoo hulkadesse.

Lõpuks peatub aruandja pioneeride ja teiste noorsoo kaswatuse küsimuste juures.

Algawad elawad läbirääkimised. Praktilisteks ettepanekuteks moodustakse kommisjon järgmistest seltsimeestest: Larionow, Rammus, Hirsiwara, Tiisfeldt, ja Forstreiter.

Kolmas päew.

Töö naisterahwaste keskel — aruandja sl. Kertula.

Talunaisterahwaid-kirjasaatjaid on wähe seda tööd tuleb elawamaks teha külakirjasaatjate abil. Naisterahwaste töö suureks takistuseks on wähekirjaoskus, mis ei wõimalda neil ühiskondlikust tööst osa wõtta. Naisterahwaste hulkades tehtakse tööd ning sel töö alal on isegi tagajärgi saawutatud, kuid siin on puudunud töö arwelpidamine. Uks lihtsamatest ja otstarbekohasemaks abinõuks on naisterahwaste tõmbamine ühiskondlikkude tööde juure, lastemajad, laste warjupaigad, haigemajad jne.

Silmas pidades, et parteiliikmeid rahwuswähemuste naiste hulgas on wähe, peawad naisterahwaste tööde kaasaaitajateks ja osawõtjateks olema kõik parteiliikmed. Niisama tuleb tööd süwendada tütarlaste hulkades.

Pääle aruande algawad elawad läbirääkimised, millest wõtawad osa seltsimehed, Raudsepp, Rips, Halme, Login, Witol, Kroder jne.

Moodustatakse kommisjon, kuhu kuuluwad seltsimehed Kertula, Raudsepp ja Login.

Pääle selle mälestab nõupidamine langenuid Saksamaa seltsimehi püstitõusmisega. Nõupidamine wõtab selle sündmuse kohta wastu wastawa resolutsiooni.

Kirjastuse ühisuse aruanne — aruandja sm. Koni.

Eesti Kirjastuse ühisus on üleliiduline organisatsioon. Käesolewal aastal on kirjastatud 20 raamatut. Kawatsetakse kirjastada õperaamatuid I ja II astme töökoolidele, niisama ka Lenini kogutöid, komnoorsoo ja pioneeride liikumise kohta ja näitekirjandust, mis wastaks maa elule. Kirjanduse laialilaotamine partei organisatsioonide kaudu ei annud häid tagajärgi, ei saadud alati raamatute hinda kätte. Nüüd sünnib kirjanduse laialilaotamine kooliõpetajate ja kooli nõukogude kaudu, mis annab rahuldawaid tagajärgi. Kirjanduse laialilaotamise edu ripub palju ära kohalistest töölistest, sääl kus seltsimehed energiliselt töötawad, läheb kirjandus hästi. Aruandja toob näituse, kus Põhja-Düüna Opaarino raioon tellib rohkem kirjandust kui kogu Oudowa kreis terwikuna. Raamatute müük on kuus läbisegi 2000 rubla.

„Edasi“ ilmub korralikult igapäew, lisaga „Põllumees“, wiimane kaks korda kuus.

Kuukirjadest ilmub „Säde“ ja „Oras“. Pääle sm. Koni aruande kuulab nõupidamine Soome Kirjastuse ühisuse sm. Halme aruande.

Resolutsiooni läbitöötamiseks moodustatakse kommisjon — koosseisus Koni, Halme, Witol, Stawitski, G. Teiter ja Gailis.

Pääle walitud kommisjonide tööde, resolutsioonide asjus, kuulab nõupidamine ära resolutsioonid, mis järjekorras wastu wõetakse.

Pääle sm. Tamme kokkuwõtte konwerentsi töö ja saawutuste üle lõpetab nõupidamine oma töö.

Wõib tähendada, et nõupidamine oli asjalik ja andis palju praktilisi näpunäiteid edaspidiseks tööks rahwuswähemuste keskel.

Lepi.

Nõukogude maalt.

Nariman Narimanow.

Walitsuse teadaanne.

19. märtsil kell 8,30 min. õhtul surі Moskwas südamerabandusse S. N. W. Liidu kesktäidesaatwa komitee esimees sm. Nariman Narimanowitsh Narimanow.

Sm. Narimanow sündis 1870 a. Tfliisis waeses muhamedi perekonnas. Ema hoolitsemisel läks temal korda lõpetada Tfliisi kooliõpetajate seminaari. Juba siin awaldas Narimanow oma kirjaniku-rewolutsionääri annet, kirjutades draama „Nadanlõk“ („Harimatus“) Türgi talupoegade harimatuse pimeduseşt.

Kooliõpetajaks olles Bakus asub sm. Narimanow suurelt ühiskondlikule tööle, organiseerides lugemistubasid ja raamatukogusid.

1902 a. astub sm. Narimanow arsiteaduse fakulteeti. Juba sel ajal oli tema Persia sotsiaaldemokraatliku tööliste partei üks asutajatest ja tegewam liige. Siit pääle wõtab sm. Narimanow osa sotsiaaldemokraatlikust parteist „Hummet“, mis 1917 aastal ühines enamlaste parteiga.

Algasid tsaariwalitsuse tagakiusamised. Sm. Narimanow saadetakse 5 aastaks Bakust wälja Astrahani, kuid ka siin jatkab tema oma rewolutsioonilist tööd. Enne wäljasaatmist istus tema weel 7 kuud türmis.

1913 aastal ilmus tema sulest usuwastane jutustus „Pidu“, kus tema paljastab waenulikkude pettust. Sellele järgnes draama „Nadis Schach“, mis kaua aega oli tsensuri keelu all, sest selles nähti tsaari tapmise hääkskiitmist.

1917 aastal wõttis sm. Narimanow tegewalt osa Oktoobrirewolutsiooni läbiwiimisest Kaukaasias. Samal aastal oli tema Bakus Aserbeidshani wabariigi rahwahariduse kommissariks, aga pärast rewolutsiooni komitee esimeheks ja Nõukogude Aserbeidshani rahwakommissaride nõukogu esimees. Sm. Narimanow mängis suurt osa Taga-Kaukaasias Oktoobrirewolutsiooni läbiwiimiseks ja nõukogude kindlustamiseks.

Ainult õnnelise juhuse tõttu pääsis sm. Narimanow 26 Bakus mahalastud kommissari saatusest.

S. N. W. Liidu loomisel waliti sm. Narimanow S. N. W. Liidu kesktäidesaatwa komitee esimeheks. Tema oli W. K. P kesskomitee kandidaat. 16. weebruaril s. a. pidutseti Moskwas sm. Narimanowi ühiskondliku-poliitilise ja kirjandusliku tegewuse 30 aastast juubeli.

Uute elewaatorite ehitamine Ukrainas.

Harkowist teatatakse, et Ukraina riiklik planeerimise kommisjon tunnistas tarwilikuks lähemal ajal ehitada elewaatorite wõrku üldiseks kasutamiseks, mahtuwusega 100 tuhat puuda. Elewaatorid warustatakse kõigi sisseseadetega terade mehaaniliselt puhastamiseks. Elewaatorite ehitamist kawatsetakse algada Uues Bugis ja Dolinski, Nowoukrainke, Satischje, Prischibe, Golke, Polohi ja Jawkine jaamades.

Muurmani sadama parandamine.

Põhjalik Muurmani sadama parandamine suurendas selle läbilaske wõimet 3 miljoni puudani aastas. Wilja laadungite wastuwõtmiseks on remonteeritud kuus ladu, mis mahutawad 50.000 puuda terawilja. Pääle selle on remonteeritud kuus tõstekraani. Käesolewal aastal kawatsetakse Arhangelski sadamast ületuua Muurmani sadama üks ujuw dokk.

Maaalune telefoni wõrk — Grosnõiga.

Grosnõist teatatakse, et lähemal ajal algab maaaluse telefoni wõrgu ehitamine Grosnõiga.

Uus wabrik Ganschis.

Tifliisist saadud teadete järele tehakse ettewalmistuse tööšid tugewajõulise sitsiwabriku alusepanemiseks Ganshis. Wabrik walmistab 25 miljoni arsinat aastas. Tööliste arw saab olema 3.000.

Eeskujulikud hoolekandjad.

Karl Marx'i nim. tehase töölised Jekaterinoslawis lõpetawad elektriwõrgu ehitamist hoolealuses „Podgorodnei" külas. Niisama panid tööliśed käima weski. Küla ühistegewus on kaupadega warustatud. Tehas on muretsenud talupoegadele laialist laenu saamist. Külas awati kaks lugemistuba.

Uue puuwilla tehase ehitamine.

Audishanis alati kahe puuwilla tehase ehitust. Kumbki tehas saab töötama kuni 1 miljon pd. tooresainet ümber.

Eriwani wee-elektrijaama ehitatakse muinasjutulise kiirusega.

Eriwanist, teedekommissariaadi kollegiumi liige sm. Serebrjäkow, kes wee-elektrijaama ehitustöösid waatamas käis, oli üllatatud ehituse ennenägemata kiire käigu üle. Sm. Serebrjäkow peab neid töölisi ja teenijaid, kes sarnase muinasjutulise kiirusega tööd edasi wiiwad, kangelasteks.

Laewasõit Asowi merel.

Asowi merel algas 19. märtsil laewasõit Rostow—Eiski prowiliinil. 21. märtsil awatakse laewade liikumine Krimmi—Asowi liinil.

Põllumajanduse elektrofitseerimine.

Harkowist teatatakse, et nõukogude majapidamistes, mis on rendil keemia kiwiõe trustil (Himangol), tehakse laias ulatuses katseid elektri kasutamiseks põllumajanduses. Wiis nõukogude majapidamist on elektrofitseeritud. Riiklik planeerimise kommisjon, arwele wõttes selle katse suurt tähtsust, tegi keemia kiwiõe trustile ettepaneku laiendada katseid ja leidis tarwilikuks nõukogu majapidamist weel üheks aastaks trusti kätte jätta.

Torm Mustal merel.

Odessast saadud teatel möllab Odessa kallastel wiimase kahe päewa jooksul suur torm. Laewad seisawad sadamas. Ookeani laew „Iljitsh" ei saa tormi järelduśel Noworossiiski minna ning jääb Odessa sadama

Kiiewi-Petserski kloostri waranduś — lastele abiandmiseks.

Ukraina kesktäideśaatwa komitee presiidiumis kuulati ära lastele abiandmise keskkommisjoni esitaja aruanne, kes teatas, et osa wäärtasju, mis hiljuti leiti Kiiewi-Petserski kloostrist, on müüdud, ja kõik raha, mis müügist saadud, anti täielikult lastele abiandmiseks. Osa leitud asju, milledel suur kunstlik ja ajalooline wäärtus, on antud muuseumi. Ukraina kesktäideśaatew komitee tunnistas tarwilikuks läbi waadata leitud asjade nimekirja selleks, et rohkem wõimaldada nende mahamüümist — lastele abiandmiseks.

Eestlased S. N. W. Liidus.

Leningrad.

Enam osawõttu.

Peterburi-Wiiburi poole Eesti tööliste klubi korraldas 18. märtsil Pariisi Kommuuna mälestusõhtu. Õhtu algus oli määratud kella 9 pääle, kuid rahwa wähesuse tõttu algas hiljaksjäämisega.

Kõnega Pariisi Kommuuna tähtsusest esines sm. Raudsepp, kes tunnilises kõnes pildistas tollaegseid tingimusi ja eeldusi Pariisi Kommuuna sündmuses ning selle wigasid, kangelaslikku wõitlust jne.

Pääle seda esines näitering ühewaatuslise näidendiga „Tormikell".

Silmapaistew oli iseäranis see, et isegi sel tähtsal päewal wähe inimesi oli kokku tulnud. Saal oli peaaegu tühi. Millega seletada seda nähtust?

Loomulikult, kui meie ise klubi ülesannetest aru ei taha saada, siis pole ka ime, kui kõnelejad meile tulemast loobuwad, sest wähese inimestele peab kõneleja palju waewa raiskama, kuna kasu sest üpris wähe.

Soowitame neile, kes unes wiibiwad, ainakust üles ärgata ja klubi töödest aktiiwselt osa wõtta. Lexi.

Otsustaw samm.

(Nurmekunde asundus, Tweri kub.)

„Äritegijad" pogris. Asunikud nut juhatust walimas.

Kohtuwõimud tegid selgeks, et Nurmekunde kooperatiiwi kurikuulsad „tegelased" on tõesti rahwa waraga kurjasti ümber käinud. Seepärast arreteeriti A. Ennok, R. ja P. Kärtid, Martin ja Kellart.

Nüüd on ka need asunikud, kes uskusid kuni wiimase ajani nende isikute „aususe" sisse, nendest „kooperaatoritest" lõpulikult lahku löönud.

Praegu on meie asunduses käimas kooperatiiwi uue juhatuse walimise hoogtöö. Et kooperatiiw põhjeneks tõesti laialiste rahwahulkade pääle ja oleks iga külaga lähedalt seotud, walitakse igast külast wolinikud.

„Nüüd," ütlewad asunikud, „tahame meie kooperatiiwi tõesti omaks teha. Kooperatiiwi juhtimine on meie kõikide asi ja meie ei lase, et üks wäike kildkond kasutaks teda omaks lüpsilehmaks."

Murrang meie asunduse elus.

(Kowalewa Eesti asundus, Kalatshinski kr., Siberis.)

Tsaari ajal kuni 1923 a. puudus meil kultuuriline elu. Aeti samogonni, ujumeestel oli laialine tegewuswäli.

Kuid nõukogwalitsuse ajal tuli asunduses pööre. Täielik murrang sündis Oktoobris 1923 a., mida panid noored toime. Asunduses organiseeriti klubi. Siin tuli noortel sm. J. Pooweriga eesotsas suurtest raskustest üle saada.

Kui klubi walmis sai, tahtsid mõned külamehed klubi kooli alla wõtta, sest klubis „salatawat-jumalat". Kuid pääletungimine löödi noorte poolt tagasi.

Nüüd hakkawad klubi ümber koguma laialisemad rahwahulgad. Wiidi läbi lugemistoa organiseerimine. Töötowad näite-, enesearendamise, esperanto õppimise ja põllumajanduslik ring. On organiseeritud ka lauluring. Töötab kirjaoskamatuse likwideerimise kool.

Noored ja ärksamad asunikud, wõidelge kindlalt ja püsiwalt edasi uue, parema elu loomise eest. Spartak.

Puusärgi tellimine Sun-Jat-Senile Moskwast.

18. märtsil saadeti Moskwast Pekingi metallist puusärk, mida telliti Hiinast Sun-Jat-Senile. Puusärk on Iljitshi puusärgi sarnane.

Leningradi teated.

Tariifi alandamine tuletikkude päält.

Meie wäljaweo arendamiseks alandas Oktoobriraudteede walitsus tariifi tuletikude weo eest Tshudowi jaamast kuni Uue kaubasadamani.

Arstiabi kohtades ei tohi aset olla jootrahadel.

Jootraha andmise ja wõtmise küsimusele, mitmesuguste töörahwa kihtide hulgas, on pööratud suurt tähelpanu. Alles hiljuti peeti sellekohast hoogtööd rahwa toitlustööliste hulgas. Wiimasel ajal näeme, et ajalehtedes ilmuwad märkused selle üle, et ka arstiabi kohtades jootraha norimine pole mitte haruldane asi. Hiljuti uuriti sarnast asja Snegirjewi nim. haigemajas, ning sääl leiti kaks „jootraha" wõtjat, ämmaemandate tehnikumi praktikanti. Süüdlased lasti töölt lahti, aeti tehnikumist ja ka ametiühisusest wälja.

Arstitööliste ametiühisus on niisuguse töölisklassile mitte kõlbliku ülewalpidamise wastu, kui seda on jootraha wõtmine, energilist wõitlust alustanud. Ametiühisuse komiteedele ja kohaliste teenijate komiteedele on ettepandud piinlikult tähelpanna oma tööliste tegewust. Teenijad ja töölised, kes oma „waewa" eest tasu wõtawad, heidetakse ametiühisusest wälja ning kõrwaldatakse töölt.

Kuid ainult selle abinõuga meie kaugele ei jõua Siin on tarwis, et selle „kurjuse juure" häwitamisest wõtaks osa just need haiged töölised, kes haigemaja seinade wahel asuwad. Pole ju kellegile saladus, et paljud haiged püüdes kiiremini terweks saada, unustawad ära, et „ülesnäidatud häätegude" eest on lubamata tasu maksta.

Kõik abinõud on selleks waja ülesotsida ja käsile wõtta, et ära kaotada pahet, mis pärit kodanlikust korrast. Punaste arstitööliste hulgas ei pea olema „jootraha" norijaid.

Uus tramwai tariif.

Töötati wälja Leningradi jaoks uus tramwai tariif. Käesolewal ajal tarwitatawat tariifi tahetakse seepärast muuta, et odawamaks teha tramwail sõitmist linnaääreśt kesklinna.

Seni pidi tööline, kui tahtis ühel marschrutil linnaääreśt kesklinna pääseda, maksma kahe jaoskonna eest. Ja nii ei sõitnud töölised kokkuhoides üleliigseid kulusid, harilikult teist jaama wahet, waid arwawad paremaks jala käia ülejäänud osa.

Nüüd wiiakse sisse poolteise jaama waheliśed jaoskonnad, ning sõidu hind on kindlaks määratud 10 kopika pääle. Poolteise jaamalised jaoskonnad wiiakse sisse sääl, kus seni sõidu eest tuli maksta 14 kopikat. Sarnaseid poolteise jaamalisi jaoskondi ei wiida sisse ainult nr. 11 ja 24 marschrutidel. Sääl wõib kesklinna pääseda makstes 1 jaama jaoskonna eest.

Sõitmine ühel marschrutil linna — kogu linnas määratakse kindlaks mitte üle 15 kopika.

Et uue poolteise jaamalise jaoskonna sissewiimisel ei wähene tramwai sissetulekud, siis wähendatakse mõnda tariifi jaoskonda kesklinnas, marschrutidel nr. nr. 4, 5, 6, 8, 18, 19, 21 ja 29.

Uued tariifiaoskonnad marschrutidel nr. nr. 21, 29 ja 32 seatakse sisse neil päewil.

Enne kui uus tariif tarwitusele wõetakse waadatakse see läbi kub ametühisuste nõukogus. Sääl siis otsustatakse ära ka odawama hinnaga talongide sõitmise küsimus, uutes jaoskondades. Uus tariif kawatsetatakse sisse wiia 1. aprillist.

Kauplemine 29. märtsil.

29. märtsil Leningradi nõukogu ümberwalimise päewal kell 7 sulutakse kõik rahwa toitlusosakonna all olewad asutused ja ettewõtted.

Tuberkuloosi kolmpäewik.

Kubermangu terwishoiu osakond korraldab 30. ja 31. mail ja 1. juunil tuberkuloosiga wõitlemise kolmpäewiku.

Tehas punastele ülesleidjatele.

Kubermangu täideśaatew komitee andis üle punaste ülesleidjate ühingule kaheks aastaks tarwitada endise Wegmanni wabriku.

Siberi wili Leningradi.

Wiimastel päewadel jõuab Leningradi suuremad saadetused wilja Siberist.

Kolme päewa jooksul jõudis Leningradi pärale 72 wagunit rukkist ja 21 wagunit jahu. Sarnane suur hulk rukkist praegusel korral on enam kui 100% üldisest tarwitawast normist rohkem.

95 arsti maale.

Kub. terwishoiu osakond saatis 30 noort arsti, kes 23–24 aastal kooli lõpetanud, mitmesugustesse arstimise asutustesse praktika pääle. Pääle 8 kuulist praktikat saadetakse nad tööle Leningradi kubermangu kreisidesse.

Pääle selle eraldatse wälja weel 15 sanitaar arsti, kes niisama praktika järele saadetakse kreisidesse tööle.

Laste ja emade kaitse osakond eraldas wälja 50 arsti, kes pääle 1 aastast praktikat maale saadetakse.

Haigused Leningradis.

Läinud nädalal Leningradis jäid haigeks plekilisse soojatõppe — 10, kõhutüüfusesse — 22, leetritesse — 208, scharlakki — 41, difteriiti — 26, kõhutõppe — 13, insluentsasse — 89, silma haigusesse — 13 ja muudesse — 50. Uldse jäid haigeks 572 inimest.

Uue tehase ehitamine.

Toitainete trust asus uue worstitehase sisseseadmisele, mis walmistaks aastas 340.000 puuda worsti. Kõik töö tehases mehaniseeritakse. Suurem osa tehase sisseseadest tellitakse wäljamaalt. Tehas hakkab tööle augusti kuul. Tehases leiawad tööd umbes 500 inimest.

Uus pärmiwabrik.

Neil päiwil lõpetatakse uue pärmiwabriku sisseseadmine (endises Durdini tehases). Wabrik walmistab kuni 6000 puuda pärmi päewas.

Tuhaku tööstuse mehaniseerimine.

Engelsi nimelises tehases walmistatakse uusi masinaid Moskwa, Tifliisi ja Aserbeidshani tubaka wabrikutele. Neid masinaid tehakse ainult Engelsi nim. tehases. Iga masin täidab 4 käsitsitöötawa töölise aset.

19 000 töötatööliśt — ühiskondlikkudele töödele.

Tööbörse töötas wälja ühiskondlikkude tööde kawa 1925 aasta pääle. Ühiskondlikkude tööde pääle tahetakse kasutada õppimata tööliste tööjõudu.

Lõhutakse maha pooleldi purustatud majad, toimetatakse melioratiiwseid töid, teede parandusi, parkide puhastusi ja lasteplatside korraldamisi.

Riigi planeerimise kommisjon annab 1925 a. ühiskondlikkude tööde pääle 1.250 tuhat rubla. Möödunud aastast jäi järele umbes 100 tuhat rubla. Kubermangu sotsiaalse kinnituse walitsus kawatseb anda ka umbes 100 tuhat rubla. Samase summa annab kubermangu ametühisuste nõukogu. Kokku kogub umbes $1\frac{1}{2}$ miljoni rubla. Selle summa eest wõib tööle panna 19.000 töötatööliśt.

Mööbel klubidele ja koolidele.

Sm. Woskowi nim. wabrik ja metsasaagimise sellekohased töökojad, wiidi üle mööbliwalmistusele klubidele ja koolidele. Wabrik sai Moskwast, Turkestanist ja Kirgiisiast suured tellimised Rootsi-Ameerika mööbli walmistamise pääle.

Sport.

Jala Krimmist Leningradi.

Ajakirjanik Donski, kes jala Jaltast (Krimmist) Leningradi reisib, jõudis juba Moskwast Röbinski. Tema on juba kuu aega teel.

Uiskudel wõiduśõit.

18. märtsil korraldasid Leningradi toitlusametühisuse liikmed uiskudel wõiduśõidu. 500 meetrilisel jooksul (wõiduajamisel uiskudel) sai esimese wõidu sm. Terentjew, kes selle maa 55,5 sekundiga ära jooksis. Samuti sai tema ka esimesed wõidud 1500 ja 3000 meetri jooksul. Mittewõiduajamise uiskudel sai esimese wõidu sm. Alekśejew.

Timukate Eestist.

Kaaki saatmisest on küllalt, et ja tööline oled.

1924 a. lõpul toimetas kaitsepolitsei juurdlust Türi alewis elutsewa kodaniku Karl Hansu p. Winnal'i kohta, kusjuures selgus, et Winnal „ühise wäerinna“ kandidaatide nimekirjas seisab ja sellesama nimekirja järele Türi alewi wolikogu liikmeks valitud sai; ka oli tema Eestimaa töörahwa partei Türi osakonna ja Türi töölisteühisuse liikmeks.

Kohapääl oli Winnal tuntud kui „ühise wäerinna“ kasuks kihutustöö tegija ja „ühise wäerinna“ platwormi kaitsja.

Läbiotsimisel leiti tema juurest kommunistlise ja riigiwastalise sisuga kirjandust nagu: „Uleilmsel wäerinnal“, „Meie sõjariistu nr. 1“, neli üleskutset töölistele ja teenijatele sannaurtsikutes, taludes, mõisates — kogu talurahwale waldades ja alewites“. Winnal töötas Türi alewis makswa riigikorra kukutamise sihis 3. Internatsionaali põhilausete alusel.

Wastutusele wõetud ja eelurimisel üle kuulatud Karl Winnal ennast milleski süüdi ei tunnistanud, seletades, et tema mingisugust poliitilist kihutustööd teinud ei ole.

1924 a. lõpul toimetas kaitsepolitsei juurdlust Paide linnas elutsewa Johannes Mihkli, p. Aprilla kohta, kusjuures selgus, et Aprilla Eestimaa töörahw partei Paide osakonna ja Paide spordiseltsi „Spartakuse“ liikmeks seisis. Sulutud spordiseltsi „Spartakuse“ asemele asutas Aprilla uue spordiseltsi ning korjas liikmeid, et sulutud töölisühingute alusele luua 3. Internasionaali põhilausete alusel töötawaid ühinguid. Töölisspordiseltside eesmärgiks oli töölisi waimliselt proletariaadi ilmawaadetes wälja kaswatada.

Aprilla laotas laiali „ühise wäerinna“ kandidaatide kasuks üleskutseid, kus kõiki töölisi üles kutsuti walmistel „ühise wäerinna“ kasuks hääletama. Aprilla, kes põrandaaluste kommunistliste tegelastega ühenduses seisis ja põrandaaluse kommunisti Silmi käest juhtnööre sai, tegi isiklikult rahwa seas kihutustööd wastawalt saadud juhtnööridele.

Läbiotsimisel leiti Aprilla juurest igasugust kommunistlist, riigiwastalise sisuga kirjandust, „Spartakuse“ seltsi koosoleku protokoll, sama seltsi Paide osakonna liikmete nimekiri, üleskutseid töölistele hääletada „ühise wäerinna“ kasuks. Agitatsiooni tegemine on jaotatud 8. punktis. Neljandas punktis on tähendatud, et „ühisesse wärinda“ kuuluwad ka kommunistlised töölised.

Eeluurimisel Aprilla ennast milleski süüdi ei tunnistanud, seletades, et tema riigiwastalist kihutustööd teinud ei ole.

Kui põrandaaluse kommunistlise partei poolt ellukutsutud riigiwastalises organisatsioonis tegutsewad liikmed anti nad sõjaringkonakohtu alla.

Aprilla mõisteti 6 aastaks sunnitööle; Winnal 3 aastaks parandusmaija.

Teadus ja tehnika.

Köögijätiste ärakasutamine.

Ennem heideti määratud hulgad köögijätiseid New-Yorgis merde, kuid meri heitis nad unesti kaldale wälja. Siis tehti katseid neid maha maha matta, kuid see läks liiati kalliks maksma.

Praegusel ajal wiiakse poolwedelad köögijätised (solk) parkadel saarele, kus asub tehas, nende ümbertöötamiseks. Iga päew wiiakse sinna üle 120.000 puuda jätiseid.

Neid jätiseid keedetakse 10 tundi aurus ja wiiakse siis pressile alla. Sääl saadakse tumedawärwiline wedelik omapärase magusa lõhnaga. Selleşt tumedast „leemest“ lahutatatakse 1 protş. õli ja saadakse siis kõwa ollus. Seda ollust kuiwatatakse, sõelutakse läbi ja läheb siis müügile, aga õlist walmistatakse seepi seebitehases — ja see on üks tarwitatawamatest seebi sortidest New-Yorgis.

Jätiste sorteerimisel leidub palju nuge, kahwleid, lusikaid, mõnikord ka wäärtasju. Masinatesse, mis puhastawad jätiseid, sattub eriti palju naiste juukseõelu.

Waikselt töötaw kirjutusmasin.

Kirjutusmasina klõbin mõjub kirjutaja närwisüsteemi pääle ja wähendab tema töötõimet. See klõbin sünnib terastähtede löögist kõwa kummist waltsi pääle. Nüüd on Saksamaal masin ilmunud, mis ilma klõbinata töötab. Kogu masin on erilises kastis, mille seinad kõla läbi ei lase. Kasti kaan tõstetakse üles, pannakse paber waltsi wahele ja surutakse jälle kaan pääle. Kui kast sulutud ulatawad kastist wälja ainult tähtede klawiatuur ja teised masina juhtimise pidemed. Kasti klaasseina kaudu näeb kirjutaja oma kirjutust. Paberit walgustatakse erilise lambi läbi kasti sees ja on seatud nii, et see kirjutaja silmi ei pimesta. Teine hää külg kastil on weel see, et masin on täiesti tolmu eest kaitstud.

Kirjawastused.

Litwinski, Litwinos. Teie kaebate, et olete sunnitud müüma piima piimanaistele ja saate sellega kahju. Asutage teiste asunduste eeskujul piimaühisus. Osawõtjaid leidub ümberkaudsete elanikkude seas.

Nipitiri, Mägedelt. Teatage, milles kohalikud kooperatiiwid ei wasta talupoegade nõuetele ja kuidas neid puuduşi kõrwaldada. Lehe kaudu wõiks puuduste kõrwaldamisele kaasa aidata.

Sarjaja, Sulewis. Meie ei saa ühelegi kirjasaatjale anda kohustust, et kõik nende poolt saadetud sõnumid lehes ilmuwad. Juba sissetulewa materjaali rohkuse pärast on wõimata kõiki sõnumeid ära kasutada. Kirjutage.

Sm. Loit, Krimmis. Saadame lehe kaastöö arwel. Aga siis hoolitsege ka kaastöö eest.

G. W., Koschkist. Huwitaw oleks teada, missugused sõnad on talupoegadele arusaamatud. Oleks soowitaw teada ka talupoegade teisi arwamisi lehest. Ehk wiskate paberile ja saadate meile. Sarnane materjaal huwitab toimetust.

—e, Siwanski Logis. Kirjutage kõigest, mis enam-wähem puutub Eesti asunikkude elusse.

O—ip, Mendusi kr. Teie konstateerite „rasket seisukorda“, kuid ei näita ära, missugune oleks selleşt seisukorrast pääsetee. Meil on tähtis just seda ära näidata, kuidas talupoeg, iseäranis kehwik, wõiks oma olukorda parandada.

Peltsepuul, Masnikowast. Kirjutage pikemalt, mispäraşt klubi töö ja töö noorte seas lonkab ja mida tuleb sel alal ette wõtta.

Mina, Wruudas. Ruumi puudusel meie ei saa lasta lehte teie wastuşt Wolossowo Eesti sektsiooni organisaatori A. Meisteri õiendusе pääle. Loodame, et wolossowlased panewad tähele teiste seltsimeselikku arwustuşt, seşt ainult wastastiku arwustuse kaudu suudetakse edaşi jõuda.

Toimetusele saadetud kirjandus.

— **„Säde“** nr. 1 (8). Noorsoo poliitika, kirjanduse ja teaduse ajakiri. Jaanuar-Weebruar 1925. Wast. toimetaja J. Rammus. Wäljaandja Eesti Kirjastuse Ühisus. 24 lhk. Hind 30 kop.

— N. Lenin (W. J. Uljanow). **Wene sotsiaal-demokraatia ülesanded.** Tõlkinud P. Peterson. Eesti Kirjastuse Ühisuse kirjastus Leningradis. 40 lhk. Hind 25 kop.

— Klara Zetkin **Lenin ja naisterahwa wabastamine.** Tõlk. K. T. Eesti Kirjastuse Ühisus, Leningradis. 20 lhk. Hind 10 kop.

— Pierre Hamp. **Inimesed.** Esimene wihk walitud juttusid samanimelisest kogust. Tõlkinud W. R. Eesti Kirjastuse Ühisus, Leningradis. 40 lhk. Hind 20 kop.

Trükiparandus.

„Põllumehe“ nr. 6, lehek. 93 teise weeru alguses on ettetulnud trükiwiga, mis arusaamatust wõib tekitada.

Peab olema „Et aga kaalumise teel talumajanduses pole wõimalik looma eluskaalu selgitada, siis tutwustame...“

Toimetus.

Eilane börse:

Kesklassa kohustused		tšerw.
„ „	aprilliks	100¾ „
„ „	6 kuu p. maiks	100¾ „
„ „	3 kuu p. „	99⅝ „
„ „	juuniks	99¼ „
„ „	juuliks	98 „
„ „	augustiks	97 „
„ „	septembr.	96 „
Naelsterlingid	9 rbl.	29 kop.
Dollarid	1 rbl.	94½ „
Prantsuse frangid	9 „	75 „
Rootsi kroonid	51 „	87½ „
Soome margad	4 „	85 „
Talupoegade laen	„	89 „
1. wõidulaen	3 „	22 „

Teadaanded.

Puhkepäewal, 22. märtsil korraldab Haridusmaja **ekskursiooni terwishoiu muuseumi.** Osawõtt 10 kop. Kokkukogumine kell 1 Haridusmajasse ehk kell 2 Rakowi ja Proletkulti uulitsa nurgal. Kõik osawõtta tahtjad peawad endid ennem registreerima Haridusmaja kantseleis.

Juhatus.

Haridusmaja teaatri harjutuste järjekord.

Puhkepäewal, 22. märtş.
kella ½11—½1 Häälepaneku kursus.
„ ½1—½2 Rütmika kursus.
Esmaspäewal, 23. märtsil.
kell 8 „Maşs-inimene“.

Wast. instruktor-organisaator.

Pet.-Wiib. poole Eesti tööliste klubi näitem. harjutused:

Esmaspäewal, 23., keşknädalal, 25. ja reedel, 27. märtsil, kell 8 õhtul „Kiwi“.
Ilmuda täpselt Organisaator.

Täna teaatrites:

Akadeem. riiklik ooperi ja baleti teaater
«Кармен»
Akadeemiline riiklik draama teaater
„Джентельмен“
Akadeemil. riiklik wäike ooperi teaater
„Там, где жаворонок поет“
Riiklik suur draamateaater
„Заговор Императрицы“
Punane teaater.
„Товарищ Семивзводный“.
Muusikaline komöödia
«Мариэтта»

Wastutaw toimetaja: **K. Treufeldt.**
Wäljandaja: **Eesti Kirjastuse Ühisus**

Tänaşe lehega on hinnata kaaşas põllumajanduslik lisa „Põllumees“ nr. 6 (14).

Kub. rahanduse osakonnalt

Leningradi kubermangu rahanduse osakond teatab kõigile riigimaksude wõlgnikkudele, et wõla tasumiseks üleskirjutatud warandus antakse edaşi Leningradi linna lombardile, kes oma pääle wõttis tehnilised ülesanded tähendatud waranduse müügis awalikul enampakkumisel, milleks lombard selle waranduse 7 päewa jooksul, pääle nimekirjade temá kätte andmist kub. rahanduse osakonnaşt, oma ladudesse weab.

Ühenduses sellega soowitatakse neile wõlgnikkudele, kelle warandus juba üleskirjutatud, wiibimata hoolitseda maksu äramaksmise eest enne nende waranduse nimekirjade üleandmist lombardile, seşt pääle nimekirjade äraandmist ei wõeta enam mingisugused palweid waranduse seismapaneku suhtes wastu. Wõla äramaksmise puhul enne awalist wäljapakkumist, tuleb wõlgnikul warandus omal kulul tagaşt wedada.

Arwete korraldamiseks wõlgnikkudele määratakse tähtaeg kuni 1. aprillini, mille järele algab nimekirjade üleandmine lombardile.

Kub. rahanduse osakond.

Kõrgemat sorti
wälşamaa riiş
müüdakse „Sewşapgostorgis“.
Mitmesuguste kaupade kontor.
25. Oktoobri pr. 7—9. — Telef. 217—86 ja 610—91.

Sm. W. Kingisepa nimeline Eesti tööliste Haridusmaja.

Laupäewal, 21. märtsil ş. a.
E. T. Ü.
Piduõhtu
Eeskawas:
1) E. T. Ü. laulukoor.
2) Wiiuli soolo — şl. Kirik
3) Laulu soolo — şm. Koller.
4) Wiiulite duett — E. T. Ü. õpp.
5) Keelpillide kwintet — E. T. Ü. õpp.
6) Sport — E. T. Ü. õpp.
7) Naljamäng — „Ärimehed“ 1 w.
8) Pilkenali — „Kõhutõbi“ 1 w.
9) Kollektiiwşed mängud.
Algus kl. 8 õht., lõpp kl. 2 öösel.
Puhas şişetulek läheb E. T. Ü. klubi ringide toetuseks.
E. T. Ü. klubi juhatus.

Sm. W. Kingisepa nimeline Eesti tööliste Haridusmaja.

Puhkepäewal, 22. märtsil ş. a.
Kino-etendus:
„Punaşed partişaanid“
(«Красные партизаны»)
Algus kell 7 ja 9 õhtul.
Piletid: klubi liikmetel 30 kop., wõõrastel 40 kop., õpil. 25 kop.
Juhatus.

Stolba asundus wajab wõimeişt rit
(meierit), kes oskab igat şorti wõid walmistada. Tingimuşed saata: p/o. Людинка, Брянской губ. Эст. колония Столбы, учителю И. Пулль.

Söjamehed! Kes teab midagi järgmistest punastest Eesti şõduritest: 1) **Treial,** August Jaani poeg ja **Lukk,** Aleksander Taanieli poeg? Teatage selle lehe tallituse kaudu „Söbrale“.

Jaşrebino p. t. artellis „Töö ja Teadus“
(end. „Kündja)
wõtab „Edaşi“, „Oraşe“, „Säde“ jne. pääle tellimişi wastu
W. Kerbak.

Wolţhinski asunduses
Luuga kreişis ja ümbruskonnas wõtab „Edaşi“ pääle tellimişi wastu kooliõpetaja şm. **R. Koowits.**

Luugas
Eestikeelseid raamatuid on şaada „Priboi“ raamatukaupluseş.

Dr. Grünberg Wastanişe (end. Snamensk.) uul. nr. 2, 25. Oktobri prosp. nurgal, telef. 562-37 — Wastuwõte iga päew kella 9—12 h. m. a kella 4—8 õhtul; naişterahwastele eraldi. Praegusaja arstimisabinõud.

Şifilis (914 ja t.) ja **tripper** (terawat. ja krooniline). Sugunorgaanide igakülgne arstimine, **Erihaigemaja,** işemişe-, naişteşünnitamişe-, lõike-, hamba-, kurgu-, kõrwa-, nina- ja şuguhaigused. **Şifilis** (606—914), **tripper.** Wastuwõtte tunnid erialadel hom. k. 9-kuni õh. k. 9 3. Juuli (end. Sadowaja) uul. nr. 42, Sennoi nurgal. Tel. 163-31 ja 163-32.

Kusnetşki haigemaja Kusnetşõnõt, 7, telef. 180—52. Wastuwõtm. kõikides şpetş. professorite ja assistentide poolt kella 10 homm. kuni kella 10 õht. Alalişed woodid (naişteşünnitamine). Raskejalgşete konşult. **Unemate met.** järelwastamine ja arstimine. **Şifilis** 606 914 **tripper** terawat. ja krooniline. **Şuguwõimetus** masş. ja elektriş., hambaarstim. ja kunştlik hamb. Arstide kutşum. kodu.

Wil. welşker-ämmaemand
H. A. Witkin-Kolpakowa uuendas wastuwõtmişt: nõuanded ja abi raskejalgşetele, şünnitajatele, naişteşünnitamişe-, naişteşünnitamişe-, lõike-, hamba-, kurgu-, kõrwa-, nina- ja şuguhaigused. Kella 10. homm. kuni kella 7 õht. Troitşkaja 11, krt. 7. Sişşekäik paraadukşeşt.

Типография Коминтерн, Государственное изд., Екатерингофский пр. 87. — Ленинградский Гублит № 5820

Tegelikkude põllumeeste kirjad.

Karjapidamise tähtsusest saadakse aru.

(Kaigu ja Briiskowo asunduset, Begunitsa w., Trotski kr., Leningradi kub.)

Aasta tagasi ei olnud siin Kaigu ja Briiskowo Eesti asunduses mingisugust kooperatiiwset piimaasjanduset elumärki. Karjapidamine kandis täiesti juhuslikku laadi. Sissetulekut karjast saadi enamasti ainult suwekuudel, kus mõni nael wõid ehk toop piima kaugele linna turule wiidi, mis liig wäikest tasu ja tuku wõimaldas. Produktiiwse karjapidamise seisukohalt waadates oli karjapidamine wähe, tulutoow, kari oli pääasjalikult kui sõnnikuwalmistaja, andes ainult sõnniku näol kasu.

Et kari ka rohlem kasu wõib anda, seda ei pruugi nüüd enam Kaigu ja Briiskowo asunikkudele selgitada. Aasta wältel on ellu kutsutud ühine piima turule toimetamine, mis endise ajaga wõrreldes palju suuremat sissetulekut wõimaldab. Praegu edeneb ühistegewus sellel alal ikka enam ja enam laialisemalt.

Ka sihitindla karjaparandamise suhtes on tehtud samme. Sellel alal on ellu kutsutud kontroll-ühisus, kus kontroll-assistent töötab juba ligi kuus kuud. Hiljuti ärapeetud k.-ühisuse koosolekul wõeti otsus wastu, kus kontroll-assistenti riigi warustuse päält üle wiidi täieliku ühisuse warustusele. Riigi poolt sai k.-ühisus üle 30 rubla toetust kuus, mis kannikese summa aastas kokku teeb, kuna nüüd see täiesti ühisuse kanda jääb. Sellest on siis selgesti näha, et kontroll-ühisuse tähtsusest on täiesti arusaada saadetud.

Waatamata selle pääle, et ülewal-tähendatud asunduseb üle 20 wersta raudtee jaamast kaugel on, kuhu piima wedamine raskusi teeb, wõtawad siiski asunikud piimaasjanduse alal kõik abinõud tarwitusele ühistöötamise süwendamiseks, sest selles seisab nende parem tulewik.

Edu tööle! K. P—s.

Kuidas põllus niiskuse arwu suurendada*).

Selle üle, kui suurt osa etendab wesi taime kaswus, on weel wähesed põllumehed järele mõtelnud. Wett tarwitab taim kõige päält seemne idanemises taime keha ehitamiseks ja orgaanilise aine tekitamiseks. Taim sisaldab eneses umbes 70—80 protsent wett. Wee abil saab taim maa seest toidunaineid kätte, sest nagu teame, tarwitab taim oma kaswus niisama toitu nagu loomgi. Neid toidunaineid imeb taim juurte abil maa seest ühes weega endasse. Mida rammusam maa, seda wähem tarwitab taim wett, kuna lahjas maas ligi 3 korda rohkem wett tarwis on. Kewadel, kui maa kuiwama hakkab, tekkiwad maa sisse nõndanimetatud kapillaartorukesed, milliste kaudu wesi maa alumistest kihtidest maapinnale tõuseb ja ära aurab. Et põua all kannatawas raiwonis kewadel niiskust maa sees alles hoida, on waja:

1. Kohe pääle kündmist maa ära äestada, et maa päälmine pind wähemaks jääks, sest nagu teame, on ülesküntud maapind palju juurem, sest künkad, lohud ja wao harjad kõik suurendawad põllu pinda, kui aga põld äestamise läbi saab tasaseks tehtud, jääb ka tema pind palju wäiksemaks ja ühtlasi wäheneb wee auramise protsent.

2. Maapind tuleb siis jälle ära äestada kui pääle wihma kooruke on tekkinud, sest äestamise kaudu saawad päälmised kapillaartorukeste otsad ära lõhutud, wesi mis sügawamatest kihtidest üles tuleb, jääb päälmises kihis peatama.

3. Maad tuleb sügawamalt harida ja wäetada, sest selle kaudu on wõimalus rohkem niiskust põllupõues alalhoida.

4. Põllult tuleb umbrohi kõige suurema hoolega kõrwaldada, sest iga umbrohi tarwitab ka wett ja seega raiskab kultuurtaimedele korjatud weetagawara.

Olgu need mõned read wäikeseks näpunäiteks põuaraiwonis asuwatele põllumeestele kewadiste tööde korraldamises.

J. Kampus.

*) Puudutab põuaraiwoni.

Wastutaw toimetaja: W. Kirik.
Wäljaandja: Eesti Kirjastuse Ühisus.

Типография Коминтерн, Екатерингфский пр. 87. — Ленинградский Гублит № 5816.

Põllumees

„Edasi“ põllumajanduslik lisa.
— Ilmub kaks korda kuus. —
Teine aastakäik.

Nr. 6 (14) Laupäewal, 21. märtsil 1925

Maaparanduse tähtsusest talupoja majapidamises.

On wähe maasid, mis annawad alati ühesuguseid häid wiljasaake. Suuremalt osalt juhtub nii, et ühel aastal ühes kohas kannatawad maad (madalad soomaad) üleliigse niiskuse all, kuna teistel aastatel terwetes raiwonides (lõunas, Wolgaäärsed maad) kannatab wiljasaak niiskuse puuduse all ja inimese waew läheb hukka.

Sarnast niiskuse puudust ja üleliigsust tekitab loodus. Kuid sarnaste looduslikkude tingimustega wõib wõidelda ja neudest üle saada.

Wesised maad ja sood wõib kergesti ära kuiwatada ja muuta põlluheinamaaks jne. Orgusid wõib kindlustada ja takistada nende suurenemist. Weewaeseid kohti wõib niisutada, tehes tiikisid ja kaewusid. Põuaraiwonide maid wõib niisutada. Kõiki neid wõtteid nimetatakse üldiselt melioratsiooniks ehk maaparanduseks. Maaparandused ja iseäranis põhjalikud, kui nad on kord juba tehtud, töötawad paljud aastaid ja kui weel hästi hoolitseda nende korrasoleku eest, siis jääb nende mõju peaaegu alaliselt makswaks. Selles asjas läheb maaparandus lahku põhjalikult teistest põllumajanduse wõtetest.

Mitmekesiste ebasoodsate tingimuste häwitamiseks on ka mitmekesised maaparanduse wiisid. Nende seas on palju kergeid ja lihtsaid wiisisid, mis talupoegadele kättesaadawad nii oma kulude kui ka täidewiimise poolest. Tarwis ainult asja juure asuda tarwiliku oskusega.

Maaparanduste järele on S. N. W. Liidus suur tarwidus. On õige suuri maaalasid — miljonisi tiinusid, kus on tarwis läbi wiia põhjalikke paranduši.

Ainult Euroopa Wenemaal, maha arwates weel kauge põhjapoolne osa, on 40 miljoni tiinu maad, mis parandust nõuab. Sellest maapinnast on 22 miljoni tiinu soosid ja wesiseid maid ja 18 miljoni tiinu põuamaid, orgusid, liikuwat liiwa.

Sarnaseid maid wõib kasutada ainult pääle põhjalikkude paranduste, alates kohe töödega pääle ja määrates ära nende järjekorra.

Missuguses järjekorras on tarwis wiia neid parandustöösid läbi?

Põhjapoolsetes, põhja-lääne ja kesskubermangudes edeneb talupoegade majapidamistes karjakaswatus. Siin on tarwilik loomatoidu hulga suurendamiseks laiendada heina- ja karjamaid. Siin tuleb kõige päält ära kasutada sood, mis kõlbawad heinamaade alla. Lähemate 10—15 aasta jooksul wõib siin kuiwatada heinamaade alla 2 miljoni tiinu.

Pääle selle on tarwis kuiwatada pool miljoni tiinu põllumaad, mis kannatawad üleliigse niiskuse all. Soosid metse on tarwis kuiwatada 0,9 miljoni tiinu. Nende tööde läbiwiimise otstarbeks on tarwis kaewada ja puhastada kraawisid 9 tuhat wersta.

Need tööd lähewad maksma 280 miljoni rbl. Sellest summast läheb riigi kanda 35 protsent ja talupoegade kanda 65 protsent.

Põuakubermangudes (lõunas ja lõunaidas) on kõige päält tarwis ümber asetada talupoegi wäikestesse küladesse, sest praegu tuleb talupoegadel maaharimiseks sõita 20—30 wersta taha. Kuid selleks on tarwis kõige päält koha pääl joogiwesi. Tähendab, tarwis sarnastes kohtades läbi wiia maaparanduśi — teha kaewuśid, tiikśid jne. Teiseks — sääl korduwad järjekindlalt põuad, mille ärahoidmiseks tuleb läbi wiia niisutuse tööd ja asutada wiljapuude ja juurewilja aedasid, wõtta tarwitusele loomatoidu külwamist jne. See kindlustab majapidamise põua wastu. Pääle selle tarwis kindlustada orguśid.

Sääl on tarwis teha 80 tuhat kaewu, 37 tuhat tiiki jne. Need tööd läheks maksma umbes 953 miljoni rbl. Sellest summast langeks pool kohaliku rahwa pääle; selle hulka arwatakse ka inimeste oma töö, materjaalide wäärtus jne.

Nõukogu walitsus andis juba nende töode alustamiseks teatud summad. On weel tarwis, et ka rahwas sellele kõige energiaga kaasa aitaks.

Need maaparanduse tööd on nii suured, et riik oma jõuga seda läbi wiia ei suuda. Ta wõib tööśid juhtida ja läbi wiia suuri, üldise tähtsusega tööśid, millel on tähtsus terwe raiooni kohta.

Kuid kõik ülejäänud, rohkem lihtsamad, wähemad tööd tulewad läbi wiia talupoegadel enestel.

Juhtida wäikesesse aeda ehk põllule wesi, kindlustada orguśid, kuiwatada soo, teha tiik ja kaew — need on sarnased kergemad tööd, millega talupojad ise toime saawad.

Riik maaorgaanide näol annab siin tehnilist abi, andes juhatusi, seades kokku plaaniśid, andes laenuśid jne.

Nende tööde läbiwiimiseks ühinewad talupojad maaparanduse ühisustesse, kuna walitsus annab sarnastele ühisustele igasugust abi ja toetust. Ta saadab tööd juhatama oma tehnikeri, kinnitab ühisuse järele paremad maad, annab kergenduśi maksu asjus, wabastab kolme aasta jooksul parandatud maad täielikult maksust, kui warem need maad maksu alla ei käinud. Pääasi aga on see, et ühisus wõib saada laenu mitme aasta pääle.

Laenu saamiseks on tarwis asutada maaparandajate ühisus ja saata kubermangu maawalitsusse maaparanduse tööde kawa, mis tõendaks, et raha ilmaaegu ei taheta. Kawa kokkuseadmiseks wõib nõuda maaosakonnast tehnikeri.

Walitsus tarwitab kõik abinõud talupoegade tõmbamiseks maaparanduse tööde läbiwiimiseks ja aitab talupoegadele selles asjas igapidi kaasa. Talupojad juba astuwad nende tööde läbiwiimisele. On tarwis, et sellest tööst wõtaks osa talupojad weel kindlamalt ja suurema jõuga, sest siis wabaneb talupoeg loodusе kapriisidе mõju alt.

K—v.

Masina tarwitajate ühisused.

Prof. K. J. Debou. (Järg).

Kuidas ühiselt ja kõige suurema tuluga ärakasutada masinaid ja tööriistu põllumajanduses.

Lõikusmasinad.

Wiljalõikuse masin ehitatakse harilikult niisugusel aje lainsel, et ta 5 kuni 5 ja pool tiinu päewas niidab. Hoogtööne walmistuse suude, s. t. see wiljatiinude arw, mida masin õigel ajal suwe jooksul ära koristada suudab, wõib Wenemaa lõuna kui ka põhja osa jaoks arwata ligikaudu 60—65 tiinu. Sääraseid wiljapõlduśid aga igas talupoja majapidamises ei ole ja wiljalõikuse masinat wõib, ilma et wiljade õigeajalisele koristamisele kahju teeks, koos ära kasutada mitmes majapidamises.

duste ja wigade kohta, tuleb sisseanda **töölis-talupoja inspektsiooni kohaliste ja keskasutuste kaebtuste büroosse.**

Kaebtuste büroosse sisseantawad teadaanded wabastatakse igasugusest margimaksudest ja wõiwad nii suusõnalisel kui kirjalikul teel sisseantud saada.

Sarnased kaebtused, mis puudutawad a) walla ja kreisi asutuste, ühtlasi ka kubermangu täidesaatwa komitee osakondade tegewust, tuleb sisseanda **kubermangu prokuröri juures asuwasse kaebtuste büroosse**; b) kubermangu täidesaatwa komitee ja ühe ehk teise Nõukogude Liitu alluwa wabariigi keskasutuste osakondade tegewust — **tähendatud wabariigi töölis-talupoja inspektsiooni rahwakommissariaadi juures asuwa keskkaebtuste büroosse** (Moskwa, Iljinka nr. 21).

Edasikaebtused **rahwakohtu** tsiwiil osakondade otsuste pääle tuleb sisseanda **kubermangu kohtu tsiwiil osakonda.** (Edasikaebtuse sisseandmise tähtaeg — 14 päewa, lugedes rahwakohtu otsuse wäljakuulutamisest).

Edasikaebtused rahwakohtu kaelakohtu osakonna otsuste pääle antakse sisse **kubermangu kaelakohtu kassatsioon** (edasikaebtuse) **osakonda** (tähtaeg — 14 päewa otsuse wäljakuulutamisest rahwakohtus).

Kaebtused tuleb sisseanda sellesse kohtusse, kus otsus tehtud, kusjuures kaebtused tsiwiil asjades kahes eksemplaaris ühes nõutawa margimaksuga sisse tuleb anda.

Kaebtused kohtuotsuste täidesaatja pääle antakse selle raiooni **rahwakohtusse**, kus otsus tehtud.

Kaebtus külanõukogu pääle, kes talumajanduse registreerimisest ära ütelnud, tuleb sisseanda **walla maakommisjoni** (tähtaeg 14 päewa). Sama kommisjoni antakse ka kaebtused külakogukonna otsuste pääle hingemaa suurendamise wõi wähendamise kohta (tähtaeg 14 päewa).

Kaebtus külakogukonna otsuse pääle maa wäljaeraldamises ehk ümberjagamises antakse sisse **maakommisjoni.**

Kaebtused maakommisjonide otsuste pääle antakse nende kaudu kõrgemasse asutusse 14 päewa wältel, lugedes otsuse wäljakuulutamisest lõpulisel kujul. Kaebtused asjawiiwitamise ja teadaande mitte wastuwõtmise pääle antakse otsekohe kõrgemasse asutusse.

Maa korraldamise kawa kokkuseadmises ettetulnud kaebtused antakse **maakorraldaja — maamõõtjale**, kes on kohustatud, sel korral kui teadaandja rahuldatud ei saa, teadaande maakorraldamise üle tehtud protokolli sisse kandma.

Kaebtused kommisjonide otsuste pääle metsatükkide üleandmises riikliku sondi ehk kohalise tähtsusega metsade hulka antakse **kubermangu maaosakonda** (tähtaeg kaks nädalat). Kaebtused kubermangu maaosakonna mitteõiglase talitamise kohta antakse maaosakondade kaudu **maakommisśariaati** (ühekuuline tähtaeg).

Uhel häälel wastuwõetud kommisjoni otsused jääwad edasikaebamises tähelepanemata.

Kaebtused walitsuse orgaanide tegewuse pääle tuleb sisseanda **kõrgemal seiswa walitsuse asutusesse.**

Kaebtused mitteõiglase tegewuse kohta põllumajandusliku maksu wõtmises, nagu maksu alla käiwa maapinna ja loomade arwelewõtmises, majapidamiste ülearwamises ühte ehk teise järku, mitteõiglase maksu wäljaarwamises, niisama ka teadaanded maksu alandamiseks tuleb sisseanda **rahandusinspektori kaudu kreisi rahandusosakonda** (уездный финотдел); wiimane saadab teadaande oma arwamisega **kreisi maksu kommisjoni** otsustada. Kaebtused kreisi maksu kommisjonide otsuste pääle saadetakse rahandusosakonna kaudu **kubermangu rahandusosakonda** ja antakse wiimase poolt **kubermangu maksu kommisjoni** otsustada. Edasikaebtuse andmine ei anna õiguśt maksust ära ütelda.

Lillkapsas. Waata pääkapsas. Wahed ridade ja taimede wahel peenardel 8—16 wersi. Peenralt saab 60—80 pääd.

Sordid: Haagi, Erfurdi, Lumepall.

Kaalid. Istutatakse taimedena peenardele ehk külwatakse seemnetena õige waraselt maha. Seemnete idanemisejõud 95 protsi., kestew 4—6 aastat. Taimed tärkawad mullast 4—7 päewa takka. Loodis on 3.500—4.800 seemet. Ridade wahed peenardel — 8—10 wersi.; taimede wahed ridades 6—8 wersi. Peenra pääle läheb seemet 1/4 loodi. Saak peenra päält 5—13 punda.

Sordid: Krasnoselski, Rootsi kollane, Hoffmanni kollane.

Porgandid. Külwatakse wõimalikult waratselt kewadel ehk hilja sügisel. Seemnete idanemisejõud 65—75 protsi., kestew 3—4 aastat. Taimed tärkawad mullast 10—14 päewa takka. Loodis on 9—10.000 seemet. Ridade wahed peenardel 3—6 wersi., taimede wahed 2—4 wersi. Seemneid läheb peenra pääle 2—3 loodi. Saak peenra päält 2—8 punda.

Sordid: Hollandi karott, Nantes'i, Worobjewi, Dawõdowi, Heranda.

Kurgid. Hiline külw, kui maa wastawalt soe. Seemnete idanemisejõud — 90 protsi., kestew 8—10 aastat. Tärkawad maast 5—6 päewa takka. Loodis 600—700 seemet. Ridade wahed peenardel 6—12 wersi., taimede wahed ridades 4—8 wersi. Seemneid ühe peenra pääle läheb 1 lood. Peenralt saab 1—3 tuhat wäiksemat sorti ja 400—1.000 tükki suuremat sorti kurkisid.

Sordid: Muromi, Wjasnikowi, Galahowi, Njeshini (lõuna raioonis).

Peedid. Warane wõi keskmine külw. Seemnete idanemisejõud 80—90 protsi., kestew 2—4 aastat. Taimed tärkawad mullast 8—14 päewa takka. Loodis 1.000—1.200 seemet. Ridade wahed peenardel 6—8 wersi. taimede wahed 4—6 wersi. Peenra pääle läheb seemneid 8—10 loodi. Peenralt saab 4—6 punda peeta.

Sordid: Egüptuse, Erfurdi, Eklips. (Järgneb)

Kuhu pöörata kaebtustega.

Tihti pääle jääb üks ehk teine wäärnähtus meie maa elus lahendamata just sellel põhjusel, et talupoeg ei tea kuhu ühe ehk teise küsimuse õiendamiseks pöörata, kuidas talitada, et maa kasutamises, maksude wõtmises ettetulnud sekeldusi kõrwaldada, kaelakohtulistele süütegudele seaduslik käik anda jne.

Sarnane teadmatus eriti kaugemates maanurkades, kus tihti pääle wähegi asjatundjat isikut tulega otsima peab, seab talupoja tingimustesse, kus mitmed wäljakannatamata wäärnähtused ja tehtud wead sarnase teadmatuse tõttu kõrwaldamata jääwad, mis nii talupoegadele enestele, kui walitsuse organidele täiesti soowimata ja wõitlust küla elus ettetulewate ebanormaalsustega äärmiselt takistab.

„Põllumehe" toimetus awaldab siin mõned lihtsamad juhatused, kuhu pöörata kaebtustega ühes ehk teises küsimuses ja kawatseb ühtlasi edaspidi lehe weergudel täielikumaid selgitusi anda küsimuste suhtes, mis talupoja õigusliku seisukorraga seotud.

Kaebtusega isiku pääle, süüdistades teda mingisuguses toimepandud kuriteos tuleb pöörata suusõnaliselt ehk kirjalikult järgmiste asutuste kohaliste orgaanide poole: **miilits, kaelakohtu osakond** (угрозыск) **poliitiline pääwalitsus** (ГПУ), **kohtuurija, prokurör** ehk **rahwakohus.** Nimetatud asutused on kohustatud asjale seadusliku käigu andma.

Kaebtused **hoolimata ja korratu asjaajamise üle, meie riiklikkude asutuste puu-**

Külwi kinniäestamise tööriistad.

Laialtkülwi juures, pääle külwi masinate, on külwi katmiseks tarwis ka äkkeid, wõi eriti selleks otstarbeks tarwitatawad mitmesahalised adrad.

Esimesed oma odawuse poolest on harilikult igal majapidamisel olemas, kuna teised on üksikute majapidamiste jaoks kallid, kuid nende ühiselt kasutamisel on nende wähese wiljakuse tõttu mõnesugune takistus.

Neljasahaline ader üksi ei jõua omas töös ei 12 ega 8 jalalise külwimasina järele, et 8 jalalisele külwimasinale järele jõuda, peab 4 atra käima panema, 8 jalalisele — 3. Nii tuleb wälja, et sel ajal, kui 12 jalaline külwimasin üksi wõib wähemalt 10 talupoja majapidamise tarwidust täita, wõib üks ader teenida ainult 2—3 majapidamist.

Nii wõib kõige tähtajalisemaid põllumajanduslikke töösid — wiljakülwi ja lõikuse koristamist — toimetada talupoja majapidamistes harilikku suuruse masinatega, mis korraga mitme majapidamise nõudeid rahuldada wõiwad. Uhede masinate jaoks on see majapidamiste arw, mida nad rahuldada wõiwad suurem, teiste jaoks wähem.

Künniriistad.

Adrad ja üldse riistad ja masinad, mis põllupinda külwi jaoks ette walmistawad, teewad wähem tähtajalist tööd ja nende hoogtööne walmistuse juude on küllalt suur. Sellest wõiwad need tööriistad ühel ajal mitut majapidamist rahuldada. Tegelikult aga seda ei ole ega wõigi olla. Iga peremees püüab selle poole, et tal oleks oma ader, oma äke jne. See tekib kõige päält sellest, et nii külwi kui ka wiljakoristamist lõppude-lõpuks käsitsi teha wõib, kuna aga maad mõne tiinu ulatuses labidaga kaewata täitsa wõimata on ja ilma adrata wõi äkketa siin sugugi läbi ei saa. Need tööriistad on päälegi odawad. Lõpuks on kõigil neil tööriistadel nende suure hoogtööle walmistuse juute juures, s. t. päewade suure arwu juures, mille kestel neid aastas tarwitada wõib, wäga madal päewane walmistuse juude. Uhesahaline ühe wõi paarihobusega ader künnab päewas pool kuni kolm neljandikku (kõige rohkem) tiinu üles.

Kuid ka künniriistade hulgas wõib niisuguseid leida, mis ainuomanduseks tulusad ei ole, waid terwe rea peremeeste tarbeid rahuldada wõiwad. Need on näituseks sügawakünni adrad, sookünni adrad ja teised, milliseid harwa tarwitatakse ja millistel majapidamises mitte põhitähtsust ei ole.

Heinamaade puhastamise tööriistad ja känaujuurijad.

Wäljal tegewuses olewatest tööriistust tuleb nimetada weel wälja korrashoidmise ja pinna metsast puhastamise tööriistu. Harwa juhtub, et talupojal niipalju heinamaad oleks, et tal tulus oleks ainuomanduseks muretseda — mättalõikajaid, erilisi äkkeid heinamaade äestamiseks ja teisi tööriistu, mille abil heinamaad niisuguses seisukorras wõib pidada, et nad sammalt täis ei kaswaks ja hää heina asemel karedaid lõikheinalisi taimesid ei kaswataks. Kümnel, wiieteistkümnel, kahekümnel peremehel, kogu külakonnal wõib ühine heinamaade korrashoidmise tööriistade komplekt olla. Nende omandamine teeb ühe peremehe pääle üks-kaks rubla wälja, Heinamaad aga, mis korras hoitud, katawad suurendatud heinasaagiga kolm-nelikümmend korda niisuguse kulu kinni.

Sedasama wõib öelda ka känaujuurimise masinatest, juurelõikajatest jne.

Waatame nüüd, kuidas on lugu masinatega, mis lõikuse ümbertöötamiseks tarwilikud, nagu pekstumasinad, tuulamise-, sorteerimise- ja teised masinad.

Wiljapekstumasinad.

Wiljapekstuga ei ole kiiret. Siin oleneb kõik sellest, mis ajal kusagil wilja peksma on harjutud. Põhjapool näit. weetakse lõigatud wili rehe alla, wäga tihti kuiwatatakse ja alles siis pekstakse. Kuiwatamist ja peksmist toimetatakse siin wähehaawal ja tähtajalisteks neid töösid nimetada ei wõi. Nende täidewiimiseks on mõnest wäiksest käsi- wõi hobuse pekstumasinast küllalt. Kuid seesugune käsipekstumasin maksab rublat 80—100 ja hobusega ümberajamiseks 160—200 rubla. Et wiljapeks mitte tähtajaline pole, siis wõib käsi wõi hobuse pekstumasin wäiksegi töösuute juures ometi julgesti wiie wõi ka rohkema wäikse peremehe tarbeid rahuldada.

Pääle selle peab weel mõtlema, kas seesugune wiljapeks wilja kuiwatamisega rehtedes tulus on wõi mitte ja mispärast talupoeg teda tarwitab. Talupoegade enamus saab wäga hästi aru, et „toorelt" wilja

peksta tulusam ja parem on ning et parem on kuiwatada mitte wihkusid waid pekstud teri. Kuid „toorelt“ peab peksma wilja, kohe pärast tema koristamist; selleks on waja enam tegujõulisemaid pekṣumasinaid, kui käsi- ehk hobusemasinad. Ei ole midagi kergemat, kui wiljapeksmiseks ühist pekṣumasina kasutamist organiseerida. Pekṣumasinaid on mitmesuguses suuruses, mitmesuguse jõu ja tegewuse suutega. On pekṣumasinaid, mida hobusejõud liikuma paneb, on auru ja mootori abil käimapandawaid pekṣumasinaid. Aurupekṣumasin ei pekṣa mitte üksi wilja, waid ka tuulab ja mõnikord ka sorteerib teda. Niisugused pekṣumasinaid, kui ka nende käimapanejad, tehtakse alati edasiweetawad. Üks seesugune wõib mitte ühe, waid koguni mitme küla tarbeid täita. Seejuures jääb ära aga tahmane, wastik ja tulekahjude suhtes kardetaw wiljakuiwatamine wihkudes. Kuiwatama peab ainult teri. Terakuiwataja wõib ka ümberliikuw olla ja nende peremeeste tarbeid täita, kes pekṣumasinaid kasutasid.

Lõunapool on lugu suurte aurujõul töötawate pekṣumasinate ühiseks kasutamiseks, mis tuulatud ja sorteeritud teri annawad, weel palju parem. Ukrainas ei panda wilja katuse alla. Kus see aga wähegi wõimalik on, weetakse otse põllult pekṣumasina alla, tihtipääle pekstakse sääl wilja otse wäljal.

Siin on wiljapeks juba tähtajaline toimetus. Siin ei tunta, rääkimata juba wiljakuiwamisest wihkudes, ka tera kuiwatamist. Siin peab wiljapeks sügiseste sajude ajaks lõpetatud olema, põllud peawad rutem kuhelikkudest wabastatud saama, et neid suwewiljade alla üles künda. Siin on iseṣõitew, kõige täielikum pekṣumasin, s. t. niisugune, mis kohe kottidesse puhast wilja annab, ülitarwilik: ta weetakse otse põllule, tema juure weetakse wili kokku, pekstakse koha pääl ära, terad weetakse kottides puhastatult ja sorteeritult koju.

Pekṣumasin on masin, mis iseenesest nõuab, et teda terwes reas majapidamistes ühiselt saaks ära kasutatud.

Me kõnelesime praegu, et on olemas ka eriti hõlpsad ühiseks kasutamiseks pekṣumasinad, mis kottidesse annawad kas ainult tuulatud wõi ainult sorteeritud teri. Kuid kiirel wiljapekṣu tööajal eriti puhast sorteerimist saawutada, püüda ei maksa. Tarwis rutem ja wõimalikult täielikumalt kõik pekstud wili kokku saada ja teda enne halbu ilmu aitadesse koguda, sorteerida aga wõib teda ka hiljem. (Järgneb).

Traktor Ameerikas.

Traktori ja mootor-adra kodumaaks on Ameerika Ühisriigid, kus traktori ehitamisega ja tarwitamisega kõige waremalt algust tehti. Nii edenes traktorite ehitamine Ameerikas wiimastel aastatel järgmise kiirusega:

1916 a.	ehitati	29.670	traktori
1917 a.	„	62.472	„
1918 a.	„	132.697	„
1919 a.	„	164.590	„

1920 aastal walmistatud traktoritest kasutati kuni 80% siseriigi piirides. Üldiselt oli sel aastal Ameerikas 316.511 traktori tarwitada, see teeb wälja ühe traktori iga 6,7 majapidamise, keskm. 36 tiinu pääle.

Praegusaja hüüdsõnaks Ameerikas on: „iga majapidamise pääle — üks traktor.“

Wiimase 10 aasta wältel edeneb traktori ehitamine selles sihis, et wõimalikult uniwersaal-tüübilist traktori walmistada, mis kõikuliik oleks majapidamises kogu aasta wältel mitmesuguse töö täidesaatmiseks.

Selleks õpitakse tundma ja wõetakse arwele kliimalisi, pindmaalisi ja majanduslikke tingimusi.

Praegu juba täidab traktor Ameerika farmeri majapidamises mitmed tööd. Fordi arwamise järele wõib traktor kuni 36 mitmesugust ülesannet majapidamises täita. Ford kinnitab, et Ameerika farmeril on tarwilik kõigi tööde pääle, mis ühenduses wilja kaswatamisega, aasta wältel ainult üks kuu ära kulutada, kuna 11 kuud wõib ta mitmesugust tööd teha nii oma majapidamises kui wabrikus.

Sarnased on lood Ameerikas, kus masin inimese ja hobuse füüsilise jõu peaaegu wälja tõrjub.

Meil, Nõukogude Wenemaal, kus 50 miljoni tiinu külwi pääle tänini ainult 2000 traktori olemas, kus üks traktor tuleb 25.000 tiinu pääle, omandab põllutööstuse mehaniseerimine erilise tähtsuse ja on päämiseks eeltingimuseks meie põllumajanduse jõudsaks arenemiseks. W. P—w.

Kuidas kindlaks teha looma eluskaal.

Kui tahame loomalt wõimalikult rohkem tulu saada, peame temale niipalju toitu andma kui loom oma ülespidamiseks ja produktide walmistamiseks, nagu piim, liha, tarwitab.

Kindla toidu ratsiooni äramääramine on tihedas ühenduses looma eluskaaluga. Et aga kaalumise teel talumajanduses wõiks looma eluskaalu selgitada, siis tuleb tutwustame siin talupoegi, kuidas mõõtmise teel, ilma kaaluta looma eluskaalu kindlaks teha. Sarnane mõõtmise wiis on nii teaduslikult, kui tegelikus elustõendust leidnud.

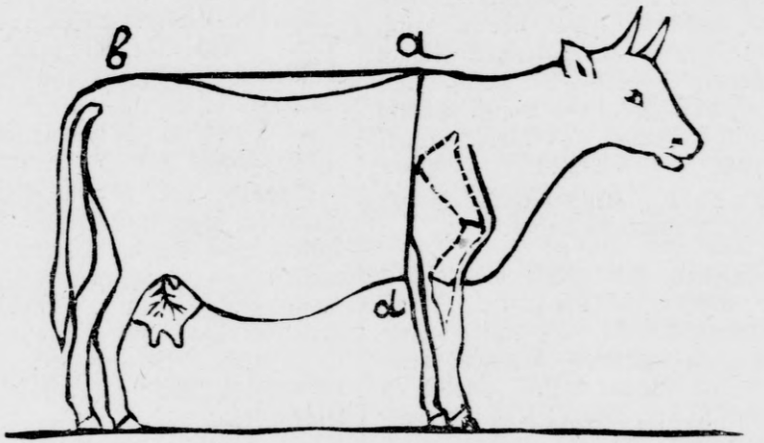

Mõõdetaw loom tuleb täiesti tasasele maapinnale seisma panna nii, et looma keha mitte kõweras ei seisaks ja esimesed kui tagumised jalad ühes liinis seisaksid. Mõõtmiseks tarwitatakse sentimeetritesse ja wersṣokitesse jagatud mõõdulinti.

Alguses mõõdetakse looma piktus turjast kuni sabajureni (ab) ja märgitakse üles wersṣokite arw, näituseks 30, (waata pilt). Pääle selle mõõdetakse kere ümbermõõt (ad), mõõdulint seatakse esimeste jalgade taka rinna alt kuni turjani ümber kere; oletame, et saadud wersṣokite arw teeb wälja 40.

Leitud arwud kaswatatakse. Saadud kaswatis (30×40=1.200) ongi looma eluskaal wäljendatud naelades. Tähendab, meie loom kaalub näituseks 1.200 naela, see teeb wälja 30 punda.

Lühikesed näpunäited
enam tarwitawate keduwilja taimete kaswatamiseks.

Pääkapsas. Külwatakse lawadesse taimede saamiseks märtsi lõpul — aprilli algul. Seemnete idanemise jõud 95—98 protṣ. ja on kestew 4—6 aastat. Taimed tärkawad maa seest 4—5 päewa takka. Loodis on seemneid 3—3½ tuhat. Wahed taimede ja ridade wahel peenardel — 12—14 wersṣ. Tiinu pääle läheb warajast sorti taimeid — 35.000 tükki, keskmised — 15—20.000 ja hiliseid 10—12.000. Saak peenra päält 5—10 punda, tiinult 1½—3½ tuhat punda.

Sordid: Erfurdi (warane), Bronka (warane), Walwatjewi (warane), Braunschweigi (hiline), Saburowka (hiline), Slawjanka (hiline).

giſed metſad eriti rikkad pärnade vooleſt ja neiſt pärna kaswudeſt wõib ſuwel walmiſtada määramata arwul nõndanimetatud „puu heina“, mis põua-aastatel tähtſat oſa loomatoidus etendab.

Puu heinu on järgmiſel wiiſil tarwis walmiſtada: mai- ehk juunikuul, kui puu kaswud ja lehed weel õrnad, on tarwis puu heina walmiſtamiſele aſuda. Selleks on kõlbulikud järgmiſed puud: waher, pärn, ſaar, jalakas, künnapuu ja kaſk. Puu heinu ei wõi teha milgil tingimiſel tammeſt, lepaſt ja mõnedeſt paju ſortideſt, ſeſt nimetatud puudeſt walmiſtatud „hein“ mõjub kahjulikult looma organismi tegewuſe pääle. Puu heina walmiſtamiſe juures on päärõhk noorte puukaswude, kui kõige parema ja toitlikuma oſa pääle panna.

Puu wõſud kõidetakſe wäikeſteks wihikuteks ja kuiwatatakſe wiludas kohas. Muidugi peab hoolſaſti ſelle järele walwama, et lehed nii ära ei kuiwaks, et nad juba puruks õerduwad. Kui „hein“ niiwiiſi wiludas kohas ära on kuiwanud, wiiakſe wihud küüni ehk lakka alalhoidmiſeks.

Talwel ſöödetakſe „heinu“ loomadele kuuma wee ſees üleskupatatud kujul. Häämeelega ſöõwad puu heina kitſed ja lambad. Eriti tähtſat oſa wõib puu hein etendada loomatoidu puuduſel Wenemaa metſarikaſtes maakohtades. Puu heinaga ja wäheſe jõutoidu liſaga wõib loomi julgeſti üle talwe pidada.

Meil, Wenemaal, on „puu heina“ walmiſtamine ja tarwitamine alles uudis, kuna Skandinaawia maades — Rootſis ja Norras — on niiſuguſe heina walmiſtamine juba wanaſt ajaſt tarwituſele wõetud. Sarnaſel teel on paljud Rootſi ja Norra talupojad oma loomi põua-aaſtatel näljaſurmaſt pääſtnud. Selle tõttu wõib ka meil neil aaſtatel, kus heinaſaak wähene, puu heina tarwitamiſt, kui üht abinõu üleſaamiſeks loomatoidu puuduſeſt, kõigile ſoowitada.

Soola andmiſeſt loomadele.

Soola annawad karjapidajad loomadele igal pool, kuid ſeda antakſe ſagedaſti kõige ülekohtuſemal wiiſil. Soola antakſe enamaſti ilma mingiſuguſe määrata. Pannakſe lihtſalt mõneſſe tõrde wõi ſelleſarnaſeſſe riiſtaſſe wee ſiſſe, mis loomale nina alla tõſtetakſe, kuſt loom 4—5 ämbrit, ehk niipalju kui tahab, ſoolaſt wett ära joob. Kui ſiis looma kõht ſoolaſt wett juues ſuureks ja ümarguſeks ning pingule wenib kui täispuhutud pall, — mis iga ſilmapilk wõiks lõhkeda, — ſiis on perenaiſtel ilma midagi pahaimamata hää meel — ſee pidada ſiis hää looma ſöömaiſu ja piima lehma tundemärk olema.

Niiſugune soola andmiſe wiis on täieſti mõiſtmata tegu. Loom on ſunnitud ſuure hulga wett oma kõhtu mahutama, ainult ſeepäraſt, et tema organismus nõuab teatud jagu soola, mida muidu kätte ei ſaa, kui ärajuues ſarnaſe hiigla arwu wett, olgugi, et loomal wõib olla jänu ei olnudki. Aruſaadaw on, et loom wett tarwitab, kuid ainult niipalju, kui juſt temale tarwis on janu kuſtutamiſeks. Millalgi ei tohi looma jooma meelitada soola, jahu jne. joogi hulka ſegamiſega, mis toidu ſeedimiſt takiſtab. Antagu ainult puhaſt leiget wett.

Soola andmine loomale on wäga tarwilik. Iſeäranis ſeedimiſe juures edendab ta tähtſat oſa. Sool aitab kaaſa toiduolluſte kiiremaks ſeedimiſeks ja ainult wahetusprotſeſſile looma organismis.

Ühes äratarwitatud ainetega läheb aga neerude kaudu wirtſaga ja naha kaudu higiga ſuur oſa soola wälja. Nii kaotab looma organiſm iga päew teatud oſa soola, mis talle tagaſi antud peab ſaama. Kui looma organiſm kannatab soola puuduſe all, ſiis mõjub ſee halwalt kogu looma terwiſliku ſeiſukorra pääle ja wõib iſegi haiguſi wäljakutſuda.

Soola antagu loomadele kuiwalt ſõime põhja raputatult ehk kliide wõi jahudega ſegatult kaks korda päewas 2—3 ſolotniku keſkmiſe ſuuruſe lehma kohta. Suurematele loomadele wõib rohkem anda.

Kontroll-aſſitent R. Praks.

Kirjad Metſapere Peetrile meſilaste kaswatuſeſt.

Meſinik **J. Ratas.** 7

Kakskümnes neljas kiri.

Kuidas perele uut ema kätte anda.

Selleks on palju wiiſiſid, üks teiſeſt parem. Ja õnnetuſi kuulukſe ikka mitmetel ettetulewat, et meſilaſed neile antawa ema ära tapwat. Minul ei ole iialgi weel ſarnaſt õnnetuſt ette tulnud. Minu ema kätteandmiſe wiis on wäga lihtne. Olen wana ema pere juurest ärawõtnud, laſen paar tundi meſilaſi ilma emata olla. Siis panen uue ema traatwõreſt kapſli alla kärje külge kinni, waatan, et kapſli alla mõni toobikene lahtiſt mett oleks, kuſt ema ennaſt kinniolemiſe ajal toita wõib, niiſeadin ema kärjega emata pere peſa keskele, kuhu ta 24 tunniks jääb, ſiis kergitan kapſli ääre piſut üles ja jätan ema edaſi kapſli alla. Selle pääle teewad meſilaſed iſe kapſli ääre alla niipalju ruumi, et ema ſäält wälja tulema mahub. Mina ei ole mitte weel näinud, et meſilaſed, kes tõesti emata on, ſel moel antud ema wastu ei oleks wõtnud.

Teine mood on, et wana ema 10—12 tundi oma pere hulgas peſa keskel kärje küljes kapſli all kinni hoitakſe. Siis wõetakſe wana ema ſäält wälja ja pannakſe uus ema ſamale kohale kapſli alla ja hoitakſe 10—12 tundi kinni enne kui lahti laſtakſe.

On ema kallis ja kahtled ſeda nii lihtſal moel kätte anda, ſiis tarwita järgmiſt moodi. Kui wana ema on pere juurest wälja wõetud, hakkawad meſilaſed otſekohe, kui emata olekut märkawad, uut ema kaswatama. Nüüd tee omale kunſtlik ematoop, mis loomuliku ematoobi ſarnane wälja näeb. See peab õige õhukene olema. Selle tegemiſeks walmiſta omale üks 7 m. m. jäme ümarguſe otſaga ſile pulk. Siis ſulata waha ſulaks ja piſta ülemalnimetatud pulk wee ſiſſe ja kohe pääle ſelle torka märg pulk ſula waha ſiſſe ja tõmaa ruttu wälja. On waha pulga ümber ära hangunud, tõmba pulk taſakeſi hangunud waha tupe ſeeſt wälja ja kunſtlik ematoop ongi walmis. Oli waha wäga tuline, ſai nimetatud tupp lõhkine ja kõlbmata, oli waha jälle palju külmawõitu, ſai nimetatud toop üleliia paks. Tupe pikkus wõib olla 5 ſentim. Enne kui ema tupe ſiſſe paned, tuleb tupe kinnine ots terawa noaga risti 5 mm. ſügawuſelt lõhki lõigata. Need lõigatud praod litſutakſe kohe päraſt lõikamiſt kergeſti kokku, aga mitte kõwaſti kinni. Siis ſunnitakſe ema, pea ees, tupe ſiſſe minema, puikleb küll eſiti wastu, läheb ikka ſiſſe ja ruttu kinniſe otſa ſiſſe. Kohe tuleb tupe lahtine ots kinni wajutada, aga hoolega ettewaadates, et ema jalga- ega karwupidi tupe külge kinni ei jääks ja et emale 3 ſentim. tupe ſiſſe ruumi jääks. Siis tuleb ema tupega taru ſiſſe panna ja nimelt ſinna kohta, kus meſilaſed iſe olid omale ema kaswatama hakanud. Meſilaſed iſe talitawad ſiis temaga edaſi, näriwad tupe kinniſe otſa ſiſſe lõigatud pragude kohalt kergeſti lahti, ema iſe aitab ſeeſtpoolt ka wastu närida. Nii wõtawad meſilaſed uut ema armaſtuſega, kui iſe oma waewaga kaswatatud ema, wastu.

On weel mitu teiſt emade kätte andmiſe wiiſi, milledeſt ſiin laiemalt kirjutada ei maksa.

Kakskümneswiies kiri.

Ema ülesotſimiſeſt.

Ema ülesotſimine näib pääliskaudſel arwamiſel üsna tühi aſi olewat, ometi on ſellega mõni, iſeäranis algaja, päris kimbus; ei leia ema üles ja ometi on teda tarwis kätte ſaada, näituſeks, kunſtpere tegemiſe korral. Nõrga pere ſeaſt ema ülesleida on tõesti kerge aſi. Aga kui pere täies tugewuſes on, ſiis ei ole nalja aſi 60—80 tuhande meſilaſe ſeaſt ühte üles leida. Päälegi weel ſiis, kui meſilaſed tigedaks lähewad. Ema otſimiſe aeg on kõige parem keſkpäewa ajal, ſiis on ſuur hulk meſilaſi kodunt ära wäljas. See on

aga ainult meesaagi ajal wõimalik. Meewaesel ajal on kardetaw keskpäewa ajal taru kaua lahti pidada, siis tulelsid wõõrad omale saaki warastama, sarnasel korral peab otsimist hommiku wara ja õhtu hilja ettewõtma. Ema on ikka enamasti oma munemise järje pääl, seepärast tuleb teda kõige esiti säält otsida. Wõta õige tasakesti ilma kobinata taru päält lahti, anna lennuaugust üks suitsujuga taru sisse, siis wõta pesast säält, kus tead munemise järje olewat, üks kärg õige tasakesti wälja, enamasti on ema selle kärja pääl. Pole ema hoolega waatamise järele säält leida, pane läbiwaadatud kärg kõrwale, kärje kandmiee kasti ehk kärje pinki ja wõta järgmine kärg wälja ja nõnda edasi, kuni kõik kärjed on läbi waadatud ja kõrwale pandud. Kui ema ikka nähtawale ei tule, waata taru seinad, põraud ja lennuauk ka hoolega läbi. Kui ka säält ema ei leia, siis waata kärjed tarusse tagasi pannes weel kord hoolega üle, ehk oli ta esimesel korral sind petnud. Kui kärje tarust wälja wõtad, siis waata kõige päält taru sisse selle kärje pääle, mis tarust wäljas su käes on, tuleb ülewalt allapoole waadata, sest ema jookseb ikke altpoolt ülespoole. Rohke suitsu andmisel jookseb ema kärgede päält ära taru seina pääle, seepärast tuleb ikka taru sein ja põrand õige hoolega läbi otsida. Kui õhtul enne seda üks suurte toopidega lese kärg pesa ruumi poegade ja munakärgede kõrwale pannakse, siis wõib kindlasti ema teisel hommikul, nimetatud kärje pääl munemas leida ja kätte saada, kui õige tasakesi see kärg wälja wõetakse. Antakse aga ülewalt enne rohkesti suitsu, siis kohutatakse ema säält minema ja ta on sarnasel korral õige wäle eest ära jooksma ja ennast peitma. Ema otsides peab püüdma wõimalikult wähe suitsu tarwitama.

Neitsisid on weel palju raskem üles otsida, kui tiinesid emasid. Tuleb ette, et neitsi lendab kärje päält lendu ja lendab tüki aja pärast tarusse tagasi. Kui kuidagi emo ei leia, siis wõta wiimane abinõu ette, sec aitab enamasti ikka: puista kõik mesilased kärgede päält tühja kasti sisse, niisama ka taru seina ja põranda päält, siis tuleb külmawee udu neile udupriisiga pääle lasta, nii et nad kõik wähe märjaks saawad, pääle selle tuleb neid kasti põhja cääl raputada, siis tuleb ema warsti kõige pääle nähtawale. Kes nõnda ka ema kätte ei leia, sellel ei maksa ema otsimisega aega wiita, see õppigu ema enne hästi tundma. Kiidetakse weel sõela läbi ema kättesaamist kõige kindlamaks. Tehakse ema sõel, s. o. üks kott, kuhu külge tükk ema lahutuswõre sisse lõigatakse ja kinni õmmeldakse. Siis raputatakse ja pühitakse kõik mesilased sarnase koti sisse. Kõik töömesilased lendawad läbi ema lahutuswõre kotist wälja tarusse tagasi, kuna ema wiimati üksi leskedega ühes kotti sisse jääb. See on juba kaunis tülikas töö. Wähe suitsuandmisel ja hoolega waatamisel wõib teda enamasti kergemini üles leida. On ema leitud, siis tuleb teda pöidla ja esimese sõrme wahele wäga õrnalt kinni wõtta — rinna kohalt, iialgi ei tohi tema tagumist keha puudutada. Häda korral wõib emal ka tiibadest kinni wõtta. Ema ei nõela iialgi inimest. Kõige õrnem olla ema kolm päewa pärast tiineks saamist, sel ajal ei tohi emat sugugi mitte kätte wõtta. Ema kinni hoida on kõige kergem traatwõrest kapsli all kärje küljes, kus ka natuke lahtist mett peab olema. Ema, kes täies munemise hoos on ei tohi kaua kinni pidada, selle läbi wõib ema omale wiga saada.

Kakskümneskuues kiri.

Mis meemagasini päälepanemisel tähele panna.

Sina kaebad, et kõik pered ei ole meemagasinides mitte ühewõrdselt töötanud. Uks pere wõtnud magasini korraga wastu ja mõne päewa pärast olnud magasin mett täis kantud ja pärast meesaagi lõppu olnud ka pesaruum mett täis. Teine pere pole terwel nädalal magasinis töötama hakanud ja kui siis wiimati magasini wastu wõtnud, on pesaruumis töötamine peaaegu seisma jäänud, sest mee saagi lõpul olnud pesaruumis wäga wähe mett, kuna meetagawara olnud suuremalt jaolt magasini korjatud. Sellest wõta eeltuwaks

otstarbekohasem. Esimesel aastal wäetakse maa, kahel aastal mitte. Nii tuleb aed jagada kolme ossa: üht osa wäetatakse tänawu, teist tulewal aastal ja kolmandat kolmandamal aastal. Esimesel aastal pärast wäetamist külwata ja istutada wäetatud maale: kapsad, salatid, spinaati, kuid osalt ka kaalikad, peedid, kurgid, sibul-porrei ja selleri. Teisel aastal külwata: porgandid, redised, rõikad, pasternak, sigurid ja maapirnid. Kolmandamal aastal: kartulid, sikulad, herned, oad ja kõik würtsi rohud. Siis tuleb maa jälle wäetada ja samas järjekorras aiawiljad külwata.

Et peenarde tegemist hõlbustada, waja peenarde naod ajada harkadra ehk sahaga sisse. Peenraid mitte kitsaid teha, sest tuul ja päike kuiwatawad kitsad peenrad ruttu ära. Paras peenarde laius — $1^1/_2$—2 arsj. Mida rohkem soojust ükski aiawili armastab, seda kõrgemad waja teha peenrad, mida rohkem niiskust — seda madalamad. Harilik kõrgus 3, 5 kuni 8 wersjoki.

Kapsas tahad sawisegast niisket maad ja tugewat sõnnikuwäetust, mis antud sügisel. Kui kapsamaad wäetada kewadel, kaswawad kapsastel küll tugewad lehed, kuid pääd jääwad wäikseks. Kapsalehti ei tohi enne ära murda, kui nad kollaseks lähewad ehk mädanema hakkawad.

Kapsaseemneid külwata sõnnikulawasse aprilli esimesel poolel. Kaalikaid wõib otse wabasse maasse külwata ehk ka sõnnikulawasse, kuid kapsastest hiljemini. Sest wara külwates lähewad nad puuseks. Peedid külwata leotatud ja idanenud seemnetega. Kuid kurgid tingimata kuiwade seemnetega, sest leotatud seemned lähewad mädanema.

Porgandid kaswawad igal maal, paremad aga tugewal sawisegasel maal. Külwata nii wara kui wähegi wõib, sest taimed külma ei karda. Warasel külwil ei pruugi seemneid leotada. Porgandid wõib talweks peenrale jätta, harilikult külm neid ei riku. Warasteks porgandite saamiseks waja seeme kuiwalt sügisel enne maa külmetamist maha külwata kuhugi kõrwalisse kohta. Kewadel tärkawad taimed niipea kui maa sulama hakkab.

On waja häid ja mitmesuguseid aiatöö õperaamatuid Eesti ja Wene keeles. Oleks soowitaw, et asunikud neid omale muretsekid ja rohkem loeksid, sest „Põllumehes“ pole ruumipuudusel wõimalik täiesti põhjalikke kirjeldusi sel alal awaldada.

Asunik.

Millega sööta loomi põua-aastatel.

Agr. M. Käsebier.

Neis maakondades, kus meie asunikud on üle läinud kasjakaswatamisele, omandab tähtsa iseloomu loomatoidu küsimus: millega sööta loomi üleüldse ja kuidas kõige kasulikumalt majapidamises olewaid loomatoitusid ära tarwitada? Ja iseäranis on see küsimus tähtis sääl, kus põud arutihti meie asunikkudele külalisteks käib. Põuaaastatel on meie asunikud sunnitud poolmuidu oma häid suguloomi käest ära andma. Selle tunnistajateks olid paljud meie „Põllumehe“ lugejad 1921 aastal Wenemaa lõunahommiku osas, iseäranis Ufa ja Samaara kubermangude asunikud. Paljud, kes põuaaastatel olid sunnitud oma loomi müüma, wiibiwad weel praegugi wiletsas seisukorras.

Rahwasõna ütleb. „Kerge on müüa, aga raske on osta.“ Iseäranis tabaw oli see rahwasõna põua-aastatel. Nende ridade kirjutajal tuli 1921 aastal töötada Samaara ja Ufa kubermangudes ja ma olin tahtmata selle haleda pildi päältwaataja, kus kohalikud talupojad loomatoidu puudusel olid sunnitud oma higi ja waewaga kaswatatud loomi poolmuidu ülesostjatele ära müüma. Kuid ometi oli wõimalus seda ära hoida sel juhusel, kui talupojad parajal ajal end selleks ette oleks walmistanud.

Iseäranis palju wõimalusi oli selleks Uurali meisarikastes maakohtades elawatel talupoegadel. Nagu teada, on Uurali mä-

wõtab lüpsikust mõne korraga piima eneše sisse, mis sääl nii hästi seedima ei hakka, kui pikkamisi jootmise juures.

Esimesel päewal pole tarwis wasikale üle 3—4 õlleklaasi täie piima anda. Ennem wõib teda küll pool näljas pidada, kui üleliiga joota. Esimesel päewal jatkub wasika kehas weel emalt saadud toidust. Wasika isu ja kõht wõib küll rohkem, üle teatud määra piima ära mahutada, kuid see rikub seedimist.

Teisel päewal wõib wasikale anda juba poolteist kuni 2 toopi piima päewas (neli ja pool kuni 6 naela), seda neli korda päewas andes.

Kolmandal päewal on tarwis wasika eluskaalu teada saada. Nimelt sellepärast, et kõiki wasikaid, mitmesuguses kaalus, ei wõi ühtemoodi toita, mida raskem ja suurem wasikas, seda rohkem tarwitab ta piima.

Katsete waral on selgusele tuldud, et lehmwasikas tarwitab üks kuuendik oma elusa raskuse kohta piima, aga härgwasikas üks wiiendik. Näituseks kui wasikas kaalub kolme päewa wanaduses 60 naela, siis on tarwis anda talle 3 ja pool toopi (10 naela) piima päewas.

Neljandal päewal wõib juba piima rohkem anda. Iga päew tuleb nõnda wähehaawal piimamäära suurendada, kuni wasikas kolme nädala wanaduseks saab 7—8 toopi piima (21—24 naela).

Neljanda nädala algul wõib harjutada wasikat heinu sööma. Seda peab andma niipalju kui ta süüa jaksab. Heinad peawad pehmed, puhtad ja hää lõhnaga olema. Waremalt aga ei ole soowitaw heinu anda, sest wasika seedimiseorgaanid ei ole siis weel niipalju wäljaarenenud, et ta heinu wõib ära seedida. Wasikale waremalt teatud aega heina ehk muu toidu söötmine wõib halbu tagajärgi tuua. Kolme nädala wanaduseni peab ainult piim wasika toiduks olema.

(Järgneb).

Köögiwiljaaed.

Warsti saabub kewade. Esimeseks „põllutööks“ on meil aiawilja taimede kaswatamine, külwamine ja istutamine. Tänini on olnud meie köögiwiljaaiad õige wiletsas seisukorras lihtsalt seepärast, et nende eest pole oskusega hoolitsetud. Siis pole ka ime, kui kapsad, kaalid, porgandid ja peedid juba sügisel otsa lõpewad, äärmisel juhtumisel ainult jõuluni wastu lööwad ja rohkem kui pool aastat ilma nendeta peame olema. Kuid rohkem tahtmise ja püüdmise juures oleks meil omal aasta läbi juurwilja söögiks tarwitada ja wõiksime weel müügilegi toimetada. Ei oleks siis ka söök nii ühekülgne, waid saaks mitmekesiseid ja maitsewaid toite alati.

Ükski wili ei anna nii suurt saaki kui aiawili. Põllult saame ühelt ruutsüllalt 2—2½ naela teri, kuna aga aiawilja saab samalt maaalalt kuni 1 puud. Tähendab, wõime ja peamegi söögiwilja aedade eest rohkem hoolitsema kui senini seda teinud oleme.

On talusid, kus kapsaaiaks on olnud kümnete aastate kestel üks ja seesama maatükk. Pole siis ime, kui sääl ükski wili enam õieti ei kaswa — ei kapsad, kaalid, porgandid ega peedid. Köögiwiljaaias on waja samuti kindel külwikord sisse seada, kui põldudelgi. Sest üks wili, näit. kapsas, tarwitab wärsket sõnnikuwäetust, kuna teine wäetamata maal kaswab paremini, kui wärskelt wäetatud maal.

Kõige kohasem köögiwiljaaia koht on elumaja lähisuses, kus kastmise wesi lähedal, sest kaugemal oleks harimine ja hoolitsemine tülikas. Seepärast ei sac selleks alati maad walida, waid peab maad seekohaselt parandama, et ta oleks kõlbulik aiamaaks. Liiwasele kergele maale tuleb wedada sawi ja turwast, laudasõnnikuga ja kompostiga teda tublisti wäetada. Kõwale sawisele maale jälle turwast ja tuhka jne. Enne waja maa tublisti läbi harida ja wäetada ja alles siis aiamaaks jätta.

Laudasõnnikuga tuleb aiamaad sügisel wäetada ja 3 wersjoki paksuselt sisse künda. Kompasti wõib anda kewadel peenarde tegemise eel.

Kolmeaastane külwikord on aias kõige

suweks õpetust: magasin tuleb õigel ajal pesaruumile pääle panna. Esimesele perele, mis magasini korraga wastu wõttis, olid juhtumisi magasini õigel ajal pääle pannud. Teisele andsid liiga wara magasini kätte, see ei olnud oma pesaruumi korraldamisega mitte weel walmis. Kui magasini kätte wõib anda, peab pesaruum paksuit mesilastega täidetud olema; ei pea sääl ühtegi tühja kärge ega kärje ehitust olema. Mett, mis kärgedesse on pandud hakatakse kinnikaanetama. Niisugusele perele on siis õige aeg magasini kätte anda, siis lähewad mesilased kohe magasini, kannawad wäljast saadawa mee suuremalt jaolt magasini.

See on ekslik arwamine, nagu kurnaksid magasinid pesaruumid meest tühjaks. Kui ka magasin pärast meesaagi lõppu kauemaks ajaks pääle jääb, ei kanta ka siis mitte mett pesaruumist üles, waid tehtakse ümberpöördult, — magasinist kantakse lahtine mesi alla pesaruumi. Kui liiga wara magasin kätte antakse, s. o. kui pere on nõrk, ei kata kõiki raamisid pesaruumis, kui sääl tühjasid kärgesid ehk koguni kärje ehitus käsil on, siis nad ei taha meeruumi wastu wõtta. Ja kui seda pika wiiwituse järele wastu wõtawad, siis teewad magasini omale pesaks, s. o. kantakse suuremalt mesi alt üles ja pesaruum all jääb meest waeseks, sest mesilased walmistawad selkorral oma talwise tagawara üles magasini.

Magasinide päälepanek nõuab mesinikult omajagu tähelepanemist ja osawust. Kes õigel ajal oma peredele meeruumid kätte annab, sellel ei tule iialgi seda ette, et mesilased magasini korraga wastu ei wõtta, ehk jälle, et pesaruum oleks magasini läbi meest waeseks jäänud.

Katsu oma pered warakult nii tugewaks teha, et kohe pää meesaagi algul mesiperedele meeruumid (magasinid) wõid kätte anda. Et meeruumi korraga ainult walmis kärgedega wõib kätte anda, sellest olen juba ennemalt kirjutanud.

Kakskümnes seitsmes kiri.

Kunstkärgedest.

Kuidagi ei saa mõistlik mesinik praegusel ajal ilma kunstkärgedeta läbi. Olgu küll, et noortele esiperedele ei sünni kunstkärgi anda, nimelt esiotsa mitte. Pärast kui kärje ehitus kipub pikaliseks jääma, tuleb kunstkärgede andmisega nende tööd kiirendada. Tagaperedele peab kunstkärgi andma, sest muidu jääwad nemad oma kärgede ehitamisega hiljaks. Kunstkärgede andmisega wõib kewadel pesaruumisid laiendada, nii ei saa mesilased lesekärgi ehitada. Kui weel selle pääle mõtleme, kuipalju mesilased enne peawad mett ära sööma, kui ühe naela kärgi ehitada saawad — (Uhe naela kärgede ehituseks kulutawad mesilased 8—20 naela mett ära. Seega tuleb mesilastel üks nael kärgi meega wõrreldes wäga kalliks. Ikka on waha kasulikum kunstkärgedeks teha, kui ära müüa, sest müües ei saa mesinik mitte seda hinda waha eest, mis see wäärt oleks. Kunstkärgedega tuleb ka õige ettewaatlik olla, need peawad niisama suurte kärjetoobi põhjadega olema, kui loomulikud kärjed. Kui kunstkärg kitsamate toopidega saab, siis ei wõta mesilased neid mitte hää meelega wastu, ja kitsamates toopides ei saa mesilaste noorsugu mitte täielikult oma loomusuuruselt wäljakaswada. Tuleb meeles pidada, et soojamaade mesilased on loomu poolest wäiksemad kui meie külma — põhjamaa mesilased, seega on nende kärjetoobid ka kitsamad. Näituseks Saksamaalt toodud kunstkärjed on siin meie maa mesilastele kõlbmatud.

Kaupmeeste käest kunstkärgi ostes tuleb tähele panna, et need ka tõesti puhtast wahast tehtud oleks. On juhtumisi ette tulnud, kust ostetud kunstkärjed oliwad kampfooliumi waiguga ehk mõne muu ollusega segatud wahast tehtud. Niisuguseid wõltsitud wahast tehtud kunstkärgi ei wõta mesilased mitte wastu ja raha, mis nende eest on maksetud, on maha wisatud ja pääle selle mesilaste aeg raisatud. Kuidas kunstkärjed raamide sisse kinnitada tulewad, seda lasku algaja mesinik omale wilunud mesinikul näidata. Näitlik õpetus on enam wäärt kui pikk kirjalik seletus.

Kakskümneskahekſas kiri.

Kuidas waha korjata, puhastada ja sulatada.

Et waha korjata, peab mesinik kõik kärjeraasukesed kokku korjama. Kewadel, päraſt puhtuſe wäljalendu, kui tarude põrandad on ära puhastatud, tuleb nende pühkmete seest kärjepuru wälja sõeluda, mis talwe jooksul meetoopide kaanteſt põranda pääle on langenud. Mesinikul olgu põlle ehk pluuſe küljes mäikene taskuke, kuhu mesilastega töötades iga wäikeſe kärjeraasukeſe wõib kokku korjata. Ka mee wäljawurritamiſel saadud kärjetoopide kaaned, wanad kärjed ja kärjetükid korjatagu selletarwis seatud kasti sisse kokku.

Lihtsam wahasulatamiſe wiis on minul järgmine: kärjetükid ja kärje puru panen klaſuuritud katlasse rohke weega wäikeſe tule pääle keema, ja laſen seni keeda, kuni waha hästi on ära sulanud. Siis wõtan selletarwis tehtud wäikeſe kotikeſe, tugewaſt, mitte tihedaſt riidest, ja kallan selleſse kõik katlas sulanud wahaſodi, mida toobri pääl hoian, mis pooleni külma weega olgu täidetud. Sula waha jookseb toobriſse külma wee sisse. Siis wõtan selletarwis tehtud kaks $2^1/_2$ jala pikuſt laua otsa, millede otsad tugewa nööriga onkokku seotud, panen ülemalnimetatud koti sinna kahelauа wahele ja preſſin lauad kõwasti kokku, ikka toobri pääl hoides. Preſſida tuleb niikaua, kuni sääłt enam midagi wälja ei tule. Siis teen kotisuu lahti ja kallan paar kopsikutäit keewa wett, mis selletarwis teise katla sees pliida pääl keeb, wäljapreſſitud kärjesodile koti sisse juure ja preſſin uuesti kotti kahe lauа wahel. Keewawee kallamiſt ja preſſimiſt kordan mitu korda. Nõnda saawad kõik waha osakeſed kärje prügi seest wälja pestud. Wäljanõrgunud waha, mis külma wee sisse jookſis, hangub sääł kohe ja tuleb sagedaſti wee päält ära korjata, nii et iga raasukene sula waha, mis kotiſt tilgub, kohe wee sisse kukub, nii saab waha korraga selgeks ja puhtaks. Mitte korraga ei pruugi suurt hulka kärjepuru sulatada, seda peab natukenehaawal tegema. Mida wähemal hulgal sa kärjepuru korraga sulatad ja läbi koti preſſid, mitmekordſe keewawee juure kallamiſe läbi, seda enam ja puhtamini saad sa wahajaokeſed kärjeprügi seest kätte.

Kui kõik oma kokkukorjatud kärjetükid ja prügi oled ära sulatanud ja läbi koti preſſinud, siis wõta kõik waha, mis toobriſt wee päält oled kokku riisunud, pane katla sisse natuke wett juure, ja sulata ära.

On kõik hästi ära sulanud, siis wala kiwiſt kauſide ehk püttide sisse, mis päält laiemad peawad olema — hanguma. Enne hangumiſt tuleb waht päält ära riisuda. Hangumine sündigu pikkamiſi.

Kauſid ehk pütid pandagu sula wahaga kuskille rahulisse kohta seisma, kaetagu riietega ümbert ringi kinni ja jäetagu puudutamata seisma. Hangub waha ruttu ära saawad waha rattakeſed pragulised. Teisel päewal wõetagu anumateſt waharattakeſed wälja. On neile mustuſt alla kogunud, siis tuleb see hoolega noaga maha kraapida. Seesuguſt wahasulatamiſe wiiſi pean mina kõikideſt lihtsamateſt sulatamiſe wiiſideſt kõige paremaks.

Wenelastel on siin wahasulatamiſe wiis ka wäga lihtne: wõetakſe kaks sawiſt kausſi ehk wäikeſt potti, mis kummuli teine-teiſele hästi pääle pasſiwad. Alumine kauſs ehk pott täidetakſe pooleni weega, ülemine täidetakſe kärje tükkidega ja seotakſe potisuu mitte wäga tiheda riidega kinni, pannakſe kummuli alumiſe poti pääle, kus sees wesi on ja pannakſe palawaſse ahju. Kui ahi ära jahtunud, wõetakſe nimetatud potid ahjuſt wälja ja leitakſe alumiſeſt potiſt weepäält wäikene wahaſt rattakene. Sarnane wahasulatamiſe wiis on algajale soowitaw, kellel ainult paar peret mesilaſi on.

(Järgneb).

Wasika kaswatamiſeſt.

Kontroll-assistent K. Praks.

Kohe pääle wasika sündimiſt tuleb wõtta natuke õlgi ja nendega wasikas ettewaatlikult puhtaks nühkida ning päraſt kotitaoliſe riidega ära kuiwatada. Kui aga lastakſe wasikas ilma puhtaks pühkimata ära kuiwada, siis takistab see wasika organismile tarwilikku ainete wahetamiſe protsessi, higistamiſt jne. Päraſt kui wasikas täitsa ära on kuiwanud, tuleb ta puhtaks harjata.

Wasikale tehtakſe lauta aed (kaunis awar), niisugusesse kohta, kus kõige enam on walguſt ja kus tuuletõmbuſt ega külma ei ole. Kui laut on kiwiſt, siis tuleb teha sinna kohta, kus wasikas aſetatud, õlgedeſt wooder. Kiwi sein annab külma, rõskuſt, mis noorele loomale kahju teeb. Wasika aje olgu alati kuiw. Tihti harjatagu wasikas tolmuſt puhtaks.

Toita wõib wasikat kahte moodi, ſ. o. käeſt joota ehk lehma all imetada. — Wiimaſel moel saab wasikas imedes loomuliſelt piima kätte, ſ. o. puhtalt ja parajas soojuſes. Niisugune wasika toitmine oleks soowitaw sääł, kus on lihalooma tõud ja loomi ainult liha tarwis kaswatatakſe. Lihaloomad annawad wähe piima ja sellepäraſt ei ole sääł, wasikat imetades lehma all, kartuſt, et wasikas emalt rohkem piima saab, mis temale wiga wõiks teha. Et wasika imetamine lehma all üldiſele piimakarja pidamiſe nõuetele ei wasta, siis ei ole kuskil seda tarwituſele wõetud. Sellepäraſt ei pruugi pikemalt seda käſitada.

Wasika eſimene loomulik toit on tema ema piim, — terwepiiw ehk „wärskepiim“, nagu seda mõnes kohas nimetatakſe. Seda piima peab wasikas saama eſimesel kolmel, neljal päewal. Terwepiim ſiſaldab eneſes palju munawalget ja soolaſid, mis wasikat alguſes kosutab ja korraldab seedimiſe elundiſi. See piim teeb wasika kergelt kõhuſt lahti ja sellega ühes puhastab soolte küljeſt soolte pigi ära. Terwepiima aſet ei wõi ükski teine piim ega toit täita.

Eſimeſel päewal töötawad wasika seedimiſe elundid nõrgalt. Siis ei tohi temale piima anda mitte nii palju kui joob, seſt see wõib kõhu haigeksjäämiſt ſünnitada, mis takistab wasika kaswu.

Millalgi ei tohi wasikat joota liiga külma ega liiga sooja piimaga. Piima soojus olgu 26—27 kraadi R. järele ja ühtlaſi olgu piim ka hästi puhas.

Nõud, kuſt wasikat joodetakſe, pestagu iga kord pääle jootmiſt palawa weega puhtaks. (Selle juures wõib soodat tarwitada). Kõlbmatud jootmiſe nõud on puuſt, mida raske on tarwiliſes puhtuſes hoida. Joota wasikat on tarwis: eſimeſel päewal 5—6 korda, teine päew 4 korda. Pääle selle wõib kolme korra jootmiſe pääle üle minna, mis kogu jootmiſe aeg kestab.

Kui mitte korralikult ja täielikku puhtuſt ei saa peetud wasika jootmiſe juures, siis wõiwad kõikſugused kõhuhaigused tulla. Niisugused wasikad, kes alati ſarnaste haiguste all kannatawad, kaswawad nõrga seedimiſe wõimega loomadeks. On tähele pandud, et niisugusteſt loomadeſt ei saa hääd piimaanniga looma. Pääle wasika ilmale ſündimiſt, umbes paar tundi, tuleb lehma udar sooja weega hästi puhtaks pesta (tarwiliſes puhtuſes peab udar ka enne lüpsma tulemiſt hoidma) ja piim udaraſt wälja lüpsma, ning seda piima wasikale juua anda.

Joota wasikat on kõige parem niisugueſt nõuſt, kus all ääres on kraani moodi wäljaulataw ots, kuhu külge kummiſt toru (niſa) saab panna. Nõusse walatakſe teatud oſa piima sisse, mida wasikas korraga ära peab tarwitama. Pääle jootmiſt aga peab toru ja jooginõu hästi puhtaks pestama.

Kui wasikat lüpsikuſt joota tahetakſe, siis juhtub waheſt, et wasikas ei taha wabatahtlikult sääłt juua. Selleks ei tohi aga wasika juures wägiwalda tarwitada, nagu: wasika nina lüpsikusse joogisse pista jne. Sellega wõib noorele loomale wiga teha. Kui wasikas muidu jooma ei õpi, siis pistetagu wasiſale puhas sõrm suhu (kõik käſi peab puhas olema), mida see, niſa arwates olema imema hakkab. Käſi tuleb siis pikkamiſi joogi sisse wajutada, kuhu wasikas oma pää, sõrme kinni hoides, järele pistab, ja siis sõrme kõrwalt piima imeb. Sõrm wõib siis wähehaawal suuſt ära wõtta. Tõstis wasikas pää wälja, siis tuleb seda uuesti korrata, kuni ta ükſi jooma hakkab. — Niisugune jootmiſewiis ei ole wäga soowitaw. Wasikas